

အင်းလေးကန်ဒေသ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အလွန်ကာလ
ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း
စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းနှင့် အကဲဖြတ်ခြင်းလုပ်ငန်းလမ်းညွှန်

မြန်မာ့ပတ်ဝန်းကျင်ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းဆိုင်ရာအသင်း
(Myanmar Environmental Assessment Association - MEAA)

Implementation, Monitoring & Evaluation of Inle Lake Post-Disaster Rehabilitation Plan

**အင်းလေးကန် ဒေသ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အလွန်ကာလ
ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းရပ်များအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း
စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းနှင့် အကဲဖြတ်ခြင်းလုပ်ငန်း လမ်းညွှန်**

မြန်မာ့ပတ်ဝန်းကျင် ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းဆိုင်ရာအသင်း

(Myanmar Environmental Assessment Association – MEAA)

အသိပေးချက်

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်ကို **မြန်မာ့ပတ်ဝန်းကျင် ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းဆိုင်ရာအသင်း** (Myanmar Environmental Assessment Association - MEAA)မှ ကမကထပြု၍ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု လေ့လာ ဆန်းစစ်သော တသီးပုဂ္ဂလပညာရှင်များနှင့် အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များ စုစည်းကာ "ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ဝံ့ပိုးကူညီမှု" အဖြစ် အင်းလေးဒေသပြည်သူများ အကျိုးစီးပွားအတွက် ပုံနှိပ် ဖြန့်ဝေကာ တင်ပြသော လမ်းညွှန်စာအုပ် တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် ပါရှိသော တွေ့ရှိချက်များ၊ ကျိုးကြောင်းဖော်ပြချက်များ၊ ဆန်းစစ် လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့် အကြံပြုချက်များသည် ထိုပညာရှင်များနှင့် အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ပညာရပ် ဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံများအပေါ် အခြေခံ တင်ပြချက်များသာဖြစ်ပြီး အသင်း၏ အမြင်၊ ရပ်တည်မှုနှင့် သဘောထားတို့ကို ထင်ဟပ်ပေါ်လွင်စေခြင်း မရှိပါ။

လမ်းညွှန်စာအုပ်ကို ပြည့်စုံ၍ တိကျမှန်ကန်သော သတင်းအချက်အလက်များ၊ ဆက်စပ် သတင်းအချက် အလက်များ၊ ကိုးကားချက်များကို ရယူ၍ ရေးသားတင်ပြထားသော်လည်း အသင်းအနေဖြင့် ထိုအချက်အလက် များနှင့် ဖော်ပြပါအချက်များ၏ မှန်ကန်မှု၊ ပြည့်စုံမှု၊ အသုံးပြုနိုင်မှုတို့ကို အာမခံခြင်း၊ တာဝန်ယူခြင်း မပြုပါ။ အသင်းမှ ဤအစီရင်ခံစာထဲတွင် ပါဝင်သောအချက်အလက်များ၏ မပြည့်စုံမှု၊ မတိကျမှု မှားယွင်းမှုများကို အသုံးပြု၍ဖြစ်စေ၊ အသုံးမပြု၍ဖြစ်စေ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးဆက်များကိုတာဝန်ယူမည်မဟုတ်ပါ။

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်အား စီးပွားဖြစ်အဖြစ် ကူးယူရောင်းချခြင်းကို တားမြစ်ထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ပညာရပ် ဆိုင်ရာ အသိပညာဖြန့်ဝေခြင်းပြုပါက လမ်းညွှန်စာအုပ်၏ မည်သည့်အစိတ်အပိုင်းကိုဖြစ်စေ၊ တစ်အုပ်လုံးကို ဖြစ်စေ အသင်းအား လေးစားသဖြင့် အသိပေးဖော်ပြ၍ ကူးယူ ဖြန့်ဝေနိုင်ပါသည်။

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် အီးဂတ်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီလီမိတက်၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် မြန်မာ့ပတ်ဝန်းကျင် ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းဆိုင်ရာအသင်း (Myanmar Environmental Assessment Association - MEAA)မှ အကြံပေး ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ပညာရှင်များ စုစည်း ပါဝင်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်၍ ၂၀၂၅ခုနှစ် မေလ အတွင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သော “အင်းလေးကန်ဒေသ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် အလွန် ကာလပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် ပြန်လည် ထူထောင်ခြင်း လုပ်ငန်း အစီရင်ခံစာ”မှ ကောက်နုတ် ဖော်ပြချက်များ ဖြစ်ပါသည်။

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် အထက်ပါ အစီရင်ခံစာ၌ပါရှိသော အခန်း(၅) ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့် ပြန်လည် တည်ဆောက်ခြင်းအစီအစဉ်၊ အခန်း(၆) ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု စောင့်ကြည့်လေ့လာသုံးသပ်ခြင်း၊ အခန်း(၇) အင်းလေးကန်နှင့် ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်၍ အင်းလေးဒေသ ဖွံ့ဖြိုးရေးကို စိတ်ဝင်စားသူ မည်သူမဆို ဖတ်ရှုလေ့လာကာ အကြံပေးခြင်း၊ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ စီမံချက်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ရည်ရွယ်၍ မြန်မာ့ပတ်ဝန်းကျင် ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းဆိုင်ရာ အသင်း (Myanmar Environmental Assessment Association - MEAA)မှ ပုံနှိပ် ဖြန့်ဝေကာ ထုတ်ဝေပါသည်။

အထက်ဖော်ပြပါပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အဖိုးမဖြတ်နိုင်သော ပူးပေါင်းပါဝင်မှုများသည် အစီရင်ခံစာ၏ ရည်ရွယ်ချက်များ ဖြစ်သော အင်းလေးကန်ဒေသ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ခံနိုင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ အတွက် လမ်းညွှန်မှုများပေးခဲ့ကြပါသဖြင့် မြန်မာ့ပတ်ဝန်းကျင် ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းဆိုင်ရာအသင်းမှ အထူးပင် ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

မာတိကာ

အသိပေးချက်.....	၁
ကျေးဇူးတင်လွှာ	၂
ဇယား	၅
၁ အစီရင်ခံစာအကျဉ်းချုပ်	၆
၂ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့်ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်းအစီအစဉ်.....	၈
၂.၁ အင်းလေးကန် ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့်ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း.....	၈
၂.၂ ဦးဆောင်လုပ်ငန်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခြင်း	၈
၂.၃ အထူးပြုလုပ်ငန်းအစီအစဉ်.....	၁၀
၂.၄ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအစီအစဉ်.....	၁၇
၂.၄.၁ ရေတိုကာလ (၆ လအတွင်း)	၁၇
၂.၄.၂ ရေရှည်ကာလ (၆ လမှ ၅ နှစ်အတွင်း)	၁၈
၂.၄.၃ လှူဒါန်းသူ (အလှူရှင်များ) ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးဗျူဟာများ	၂၂
၃ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုစောင့်ကြည့်လေ့လာ သုံးသပ်ခြင်း	
၂၅	
၃.၁ စောင့်ကြည့်လေ့လာ အကဲဖြတ်မှုစံသတ်မှတ်ချက်များ	၂၅
၃.၁.၁ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ခံနိုင်ရည်ရှိသော နေအိမ်များနှင့် အခြေခံဆောက်အဦများ ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း.....	၂၅
၃.၁.၂ လူထုအခြေပြု သဘာဝဘေးအန္တရာယ် တုန့်ပြန်မှု ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေး အစီအမံများ.....	၂၆
၃.၁.၃ အင်းလေးကန်ဂေဟစနစ်၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး.....	၂၆
၃.၁.၄ လူနေမှုဘဝ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနှင့် သက်မွေးဝမ်းကျောင်းပညာ သင်ကြားရေး.....	၂၇
၃.၂ အင်းလေးကန်ဒေသ ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအစီအစဉ်အတွက် စောင့်ကြည့်လေ့လာ စိစစ်သုံးသပ်ခြင်း လုပ်ငန်း.....	၂၈
၃.၃ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးနှင့် အကြံပြုချက်များတွင် ပါဝင်သော ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ၏ အခန်းကဏ္ဍ.....	၃၀
၃.၄ လိုအပ်ချက်များ ပြုပြင်ဖြည့်စွက်လုပ်ဆောင်ရန် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိသော စီမံခန့်ခွဲမှုနည်းဗျူဟာများ	၃၁

၄	အင်းလေးကန်နှင့် ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း	၃၅
၄.၁	ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များ၊ အများပြည်သူနှင့် ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ	၃၅
၄.၁.၁	ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များ.....	၃၅
၄.၁.၂	အများပြည်သူနှင့် ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများ	၃၆
၄.၁.၃	လူထုအခြေပြု လူမှုဖွဲ့အစည်းများ.....	၃၆
၄.၁.၄	အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ	၃၇
၄.၁.၅	နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (INGOs)	၃၇
၄.၂	အမျိုးသားဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း.....	၃၈
၄.၃	ရပ်ရွာပူးပေါင်းပါဝင်ရေးဆောင်ရွက်မှုများ	၄၀
၅	နိဂုံးနှင့် အကြံပြုချက်များ	၄၃

ဇယား

ဇယား ၂. ၁ အုပ်ချုပ်မှု၊ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု..... ၁၀

ဇယား ၂. ၂ ဘေးအန္တရာယ်ပြန်လည်ကုစားခြင်းနှင့်ခံနိုင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်း.....၁၂

ဇယား ၂. ၃ ဘေးအန္တရာယ်လျှော့ချခြင်းနှင့်ရပ်ရွာလူထုနှင့်ထိတွေ့ဆက်ဆံခြင်း..... ၁၄

ဇယား ၂. ၄ ပတ်ဝန်းကျင်ပြန်လည်ထူထောင်မှုနှင့်စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်း..... ၁၅

ဇယား ၃. ၁ သဘာဝဘေး အန္တရာယ်ဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိသော နေအိမ်များနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ
ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး..... ၂၈

ဇယား ၃. ၂ ရပ်ရွာအခြေပြ ဘေးအန္တရာယ်ကြိုတင်ကာကွယ်ရေး အစီအစဉ်များ.....၂၉

ဇယား ၃. ၃ အင်းအိုင်ဂေဟစနစ်၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း.....၂၉

ဇယား ၃. ၄ လူမှုစီးပွားဘဝပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့်အလုပ်အကိုင်ဖွံ့ဖြိုးရေးသင်တန်းများ ၃၀

၁ အစီရင်ခံစာအကျဉ်းချုပ်

“အင်းလေးကန်ဒေသ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အလွန်ကာလ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းလုပ်ငန်း အစီရင်ခံစာ”

အင်းလေးကန်ဒေသသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အလွန်အရေးပါသော ဂေဟစနစ်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်တစ်ခု ဖြစ်ပြီး ယခုအခါတွင် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကြီးနှစ်ခုကို ဆက်တိုက် ရင်ဆိုင်ထားရသော ဒေသဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် တိုက်ခတ်ခဲ့သည့် အရှိန်အဟုန်ပြင်းထန်သော ယာဂီမုန်တိုင်းကြောင့် အင်းလေးကန်ဒေသအတွင်း ရေကြီးရေလျှံမှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး မြေယာများရေလွှမ်းခြင်း၊ အိုးအိမ်များ ရေနစ်မြုပ်၍ ဆုံးရှုံးပျက်စီးခြင်း ၊ စိုက်ပျိုးမြေများ၊ ကျွန်းကျေးစိုက်ခင်းများနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ ပျက်စီးခြင်းတို့ ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။ ရေကြီးမှုဖြစ်ပွားပြီး ခြောက်လခန့်အကြာ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၈ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးတိုင်း ဒေသကြီး၌ ပြင်းအား ၇.၇ ရှိသော ငလျင်တစ်ခုလှုပ်ခတ်ခဲ့သဖြင့် ငလျင်ကြောတစ်လျှောက် အဆောက်အအုံများစွာ ပျက်စီးမှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့်အပြင် အဆိုပါငလျင်သည် အင်းလေးကန်နှင့် အနီးတဝိုက်ရှိဒေသများကို လည်း ထပ်မံ၍ ထိခိုက်စေခဲ့ပါသည်။

ထိုဘေးအန္တရာယ်များ ဖြစ်ပွားပြီးနောက် ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများနှင့် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး လိုအပ်ချက်များ၊ အင်းလေးကန်၏ ဂေဟစနစ် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် ရေရှည်ထိန်းသိမ်းသွားနိုင်ရေး လိုအပ်ချက်များကို ဦးတည်၍ ဤအစီရင်ခံစာအား ပြုစုရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အစီရင်ခံစာတွင် အင်းလေးကန်၏ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ယိုယွင်းလာမှုများ၊ အခြေခံအဆောက်အအုံပျက်စီးမှုများ၊ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုများ၊ လူထု ကျန်းမာရေးအန္တရာယ်များ၊ ရေနှင့်မိလ္လာစနစ်များနှင့် ဆက်စပ်၍ တွေ့ရှိချက်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။

တွေ့ရှိသုံးသပ်ချက်များအရ ဒေသခံအင်းသူအင်းသားများကိုယ်တိုင် ပါဝင်လျက် ပူးပေါင်းညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်၍ လုံလောက်သော နည်းပညာ၊ လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်၊ ပစ္စည်းအင်အား၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ၊ ငွေကြေး ရန်ပုံငွေ နှင့် အတတ်ပညာထောက်ပံ့မှုများ စသည်တို့ဖြင့် အချိန်မီ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိပါက အင်းလေးကန်သည် ရေရှည်တွင် ဂေဟစနစ်ပျက်စီးယိုယွင်းခြင်း၊ စီးပွားရေးကျဆင်းခြင်းနှင့် အင်းလေးဒေသခံများ၏ လူနေမှု အဆင့်အတန်းများ နိမ့်ကျလာနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာသည် အင်းလေးဒေသတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော သဘာဝဘေးအန္တရာယ်၏ သက်ရောက်မှုများကို မှတ်တမ်းတင်ရုံသာမက အကြံပြုချက်များကို လက်တွေ့မြေပြင်တွင် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် အတွက် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ခြင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အစီရင်ခံစာမှ လက်တွေ့ကျသော တည်ဆောက်ပြုပြင်ရေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အစီအစဉ်များချမှတ်၍ လမ်းညွှန်မှုများ ချမှတ်ပေးနိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ ရေးသားထားပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသ၏ လက်ငင်းလိုအပ်ချက်များနှင့် ရေရှည်တည်တံ့နိုင်ရေး အတွက် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးရာကိစ္စရပ်များကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်ကာ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်စေမည့် လုပ်ငန်းစဉ်မူဘောင် တစ်ရပ်ကို ချမှတ်ပြဋ္ဌာန်း ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် အထောက်အကူ ဖြစ်စေရန်အတွက်လည်း ရည်ရွယ်ပါသည်။

အစီရင်ခံစာတွင်ပါရှိသော အချက်အလက်များနှင့် အကြံပြုချက်များသည် အင်းလေးကန်၏ ဂေဟစနစ်ကို ကာကွယ်နိုင်ပြီး ဒေသခံများ၏ လူမှုစီးပွားရေးကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ကာ ရေရှည်တည်တံ့သော အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းမှုများကို လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် ထိရောက်မှုရှိသော ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုရရှိရေး အစီအစဉ်များ ရေးဆွဲရာတွင် အထောက်အပံ့ဖြစ်စေရန်အတွက်လည်း ရည်ရွယ်ကာတင်ပြပေးထားပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ဖော်ပြ ထားသော ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လမ်းပြမြေပုံကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ပြည်တွင်း၊ ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ မိတ်ဖက်များ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၊ အလှူရှင်များအား ပူးပေါင်းပါဝင် ဆောင်ရွက်ရန် ဖိတ်ခေါ်အပ် ပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာတွင် ရေးဆွဲဖော်ပြထားသော အကြံပြုချက်များအား လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပြုလုပ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာမိတ်ဖက်များ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် အလှူရှင် များအနေဖြင့် အင်းလေးဒေသရှိ ဒေသခံများအတွက် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ဒဏ်ခံနိုင်မှု၊ အင်းလေးကန် ဂေဟစနစ် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် ရေရှည်ထိန်းသိမ်းရေး၊ အင်းသူအင်းသားများ၏ လူမှုစီးပွားရေးဘဝ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် လျှော့ချရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများကို အားပေးကူညီရေးနှင့် အရှေ့တောင်အာရှ၏ အထင်ကရဖြစ်သော သဘာဝနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာများထဲမှ အဖိုးတန်အမွေအနှစ် တစ်ခုကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်နိုင်မည့် အခွင့်အရေးများ ရရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။

၂ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့်ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်းအစီအစဉ်

၂.၁ အင်းလေးကန် ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့်ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း

၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့်သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန၏ ပန်ကြားချက်အရ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သော UN-Habitat သည် အင်းလေးကန်ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေများထိန်းသိမ်းရေး ရေရှည်စီမံချက်မူကြမ်းကို အစပြုခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါစီမံချက်သည် ဒေသခံ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကို ပိုင်ဆိုင်မှုပေးထားရန်၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် ဦးဆောင်ခွင့်ပေးရန်နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်နိုင်ရန် ၎င်းတို့အား အခွင့်အလမ်းပေးထားမှသာ ရေရှည်တည်တံ့သော ရလဒ်များ ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်ပါကြောင်း ဖော်ထုတ်ထားပြီး သယံဇာတစီမံခန့်ခွဲမှုအတွက် ရပ်ရွာလူထုအခြေပြု ချဉ်းကပ်ခြင်းကို ညွှန်ပြထားပါသည်။

သဘာဝဘေးအန္တရာယ်မှ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့် အင်းလေးကန်၏ ထိခိုက်နေသောဂေဟစနစ်ကို ပြန်လည်ကုစားခြင်း အခန်းကဏ္ဍတွင် ဒေသခံလူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ တက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုသည် လုပ်ငန်းအစမှ အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ ဒေသတွင်းအာဏာပိုင်များ၊ အစိုးရဌာနဆိုင်ရာများနှင့် ထိရောက်သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများသည်လည်း ဥပဒေသက်ရောက်မှု၊ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာပုံစံနှင့် နည်းပညာလမ်းညွှန်မှုများမှသည် ပိုမိုချောမွေ့သောအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေး သေချာစေနိုင်ရန်အတွက် အထူးလိုအပ်ပါသည်။

အားကောင်းသော ရပ်ရွာလူထုအဖွဲ့ဝင်များ၊ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူမှုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများကို အင်းလေးကန်၏အနာဂတ် ဖော်ဆောင်ရာတွင် ရှင်းလင်းပြတ်သားသော ဦးတည်ချက်အမြင်များနှင့် လမ်းညွှန်ပေးရပါမည်။ ထို့အပြင် ၎င်းတို့သည် လက်ရှိအခြေအနေများကို ဆန်းစစ်ခြင်း၊ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ဆောင်ရွက်နိုင်သော လုပ်ဆောင်ချက်များကို သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ဒေသတွင်းအာဏာပိုင်များနှင့် အလှူရှင်အဖွဲ့အစည်းများထံမှ လိုအပ်သော ကူညီထောက်ပံ့ပေးမှုပုံစံများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းတို့ကို ရေရှည်ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များအတွက် ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

၂.၂ ဦးဆောင်လုပ်ငန်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခြင်း

သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အလွန်ကာလ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ ကနဦးခြေလှမ်းအဖြစ် အင်းလေးကန် ရေရှည်ပြန်လည်ကုစားခြင်းနှင့်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း မျှော်မှန်းချက်နှင့်အတူ မဟာဗျူဟာမြောက် စီမံခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများကို လွှမ်းခြုံနိုင်ရန်အလို့ငှာ ဦးဆောင်လုပ်ငန်းအဖွဲ့တစ်ခုကို တည်ထောင်ရပါမည်။ အင်းလေးကန်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအာဏာပိုင်အဖွဲ့ဟု ခေါ်တွင်မည့် အဆိုပါအဖွဲ့သည် အင်းလေးကန် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အလွန်ကာလ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးစီမံကိန်းအတွက် ဗဟိုပြု ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရပါမည်။

အင်းလေးကန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအာဏာပိုင်အဖွဲ့ကို အင်းလေးကန်နှင့်အနီးဝန်းကျင်ကျေးရွာများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအုပ်စုများနှင့် ရပ်ရွာလူထုအဖွဲ့ဝင်များ၊ ရှမ်းပြည်နယ်အစိုးရမှ တာဝန်ရှိသူများနှင့် မြို့နယ်နှင့်ကျေးရွာအဆင့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနမှ တာဝန်ရှိသူများဖြင့် ပေါင်းစပ်ပါဝင် ဖွဲ့စည်းရပါမည်။ သက်ဆိုင်သောဌာနများဖြစ်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန၊ ဆည်မြောင်းနှင့်ရေအသုံးချမှုစီမံခန့်ခွဲရေးဦးစီးဌာန၊ သစ်တောဦးစီးဌာန၊ စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာန၊ ဘေးအန္တရာယ် ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုဦးစီးဌာန၊ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဦးစီးဌာနနှင့် ညောင်ရွှေမြို့နယ် စည်ပင်သာယာရေး ကော်မတီမှ တာဝန်ရှိသူများလည်း ပါဝင်ရပါမည်။ အခြားဌာနဆိုင်ရာများ၊ ဘဏ်များ၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ အသေးစားစက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းများ စသည်တို့ကိုလည်း လိုအပ်သလို ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရပါမည်။ ထို့အပြင် တောင်ကြီးမြို့နှင့် ညောင်ရွှေမြို့နယ်ရှိ မြန်မာနိုင်ငံအင်ဂျင်နီယာအသင်းချုပ်ကိုယ်စားလှယ်များကိုလည်း နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူများအဖြစ် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းရပါမည်။

ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း (အင်းလေးကန်၏ မူရင်းပိုင်ရှင်များ)၊ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုအခြေပြုအဖွဲ့ အစည်းများ၊ ပြည်တွင်း/ ပြည်ပ အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ၊ ၎င်းတို့၏ကျွမ်းကျင်မှုနယ်ပယ်များနှင့် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုများအပေါ်အခြေခံပြီး လိုအပ်သလို ဖိတ်ကြားမည့် ပြည်တွင်း/ ပြည်ပကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ (ပုဂ္ဂလိက/ အဖွဲ့) သည် အလွန်အရေးကြီးသော အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်လာပါလိမ့်မည်။

အင်းလေးကန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအာဏာပိုင်အဖွဲ့ကို ခန့်အပ်ခံဥက္ကဋ္ဌမှ ဦးဆောင်မည်ဖြစ်ပြီး ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ၊ အတွင်းရေးမှူး၊ ဘဏ္ဍာရေးမှူးနှင့် လုပ်ငန်းအဖွဲ့ဝင်များအနေဖြင့် ၎င်းကို ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဌာနဆိုင်ရာအရာရှိတစ်ဦးချင်းစီကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုပိုမိုမြှင့်တင်နိုင်ရန်၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် အောက်ခြေ အဆင့်အထိပါဝင်နိုင်ရန်အတွက် ဒေသခံလူမှုအဖွဲ့အစည်းမှတစ်ဦးစီနှင့် တွဲဖက်ထားသင့်ပါသည်။

အင်းလေးကန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအာဏာပိုင်အဖွဲ့သည် မဟာဗျူဟာမြောက် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး မူဘောင်တစ်ရပ်ချမှတ်နိုင်ရန် ဒေသတွင်းအကြံပေးများ၊ ကဏ္ဍအလိုက်ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက် သွားရပါမည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ တတိယသုံးလပတ်မှစတင်ပြီး ရေတိုပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးကာလအတွင်း အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် အောက်တွင်ဖော်ပြထားသော အထူးပြုလုပ်ငန်းအစီအစဉ်များကို အခြေခံထား သော မူဘောင်တစ်ရပ်ကို ဖော်ထုတ်အစပြုနိုင်ရန် ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များကို တာဝန်အပ်နှင်း ဆောင်ရွက်သွား ရပါမည်။ အင်းလေးကန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအာဏာပိုင်အဖွဲ့သည် အထူးပြုလုပ်ငန်းအစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် ရွေးချယ်ခံလုပ်ငန်းအဖွဲ့ဝင်များ ပါဝင်သော ကော်မတီများနှင့် ကော်မတီခွဲများကို ဖွဲ့စည်း ဆောင်ရွက်သွားရပါမည်။

၂.၃ အထူးပြုလုပ်ငန်းအစီအစဉ်

ဇယား ၂. ၁ အုပ်ချုပ်မှု၊ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု

လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်သည့် လုပ်ငန်း	တာဝန်ရှိအဖွဲ့အစည်း	အချိန်ကာလ	လိုအပ်သော ရင်းမြစ်များ
ဒေသခံလူမှုအဖွဲ့အစည်း ခေါင်းဆောင်များ၊ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ၊ အကြံပေးများ ပါဝင်သော ဦးဆောင်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု တည်ထောင်ခြင်း။ အထူးပြုလုပ်ငန်းအစီအစဉ်များ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် အင်းလေးကန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အာဏာပိုင်အဖွဲ့ ဟု အမည်ပေးခြင်း။	ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၊ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ၊ မြို့နယ်/ ကျေးရွာအထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာနမှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ရှမ်းပြည်နယ်အစိုးရ၊ ညောင်ရွှေမြို့နယ်စည်ပင်သာယာရေး ကော်မတီမှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ဌာနဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံအင်ဂျင်နီယာ အသင်းချုပ်။	ချက်ချင်း တတိယ ၃လပတ် ၂၀၂၅	အမြဲတမ်းရုံး၊ အမြဲတမ်းဝန်ထမ်း၊ အစည်းအဝေးခန်းမများ၊ ရုံးလုပ်ငန်းသုံးပစ္စည်းများ
မိလ္လာအညစ်အကြေးများကို ကန်အတွင်းသို့ တိုက်ရိုက်စွန့်ပစ်ခြင်းကို တားမြစ်နိုင်ရန် အင်းလေးကန်ညစ်ညမ်းမှုကာကွယ်ခြင်း ဥပဒေကို မိတ်ဆက်ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ကန်ရေညစ်ညမ်းမှုကို ကာကွယ်နိုင်ရန် သင့်လျော်သော မိလ္လာကန်စနစ် တည်ဆောက်ခြင်း စည်းမျဉ်းများကို မဖြစ်မနေဆောင်ရွက်စေခြင်း။	ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၊ လူမှုရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများ၊ မြို့နယ်/ ကျေးရွာအထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန၊ ညောင်ရွှေမြို့နယ် စည်ပင်သာယာရေး ကော်မတီ။	တတိယ ၃လပတ် ၂၀၂၅ မှသည်	အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ဒေသခံများနှင့် ညှိနှိုင်းခြင်းများ
အင်းလေးကန်ညစ်ညမ်းမှု စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်း လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုအဖွဲ့ တည်ထောင်ခြင်း။	ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန၊ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများ။	ဒုတိယ ၃ လပတ် ၂၀၂၆	အင်းလေးကန်ညစ်ညမ်းမှု ကာကွယ်ခြင်း ဥပဒေရေးဆွဲခြင်း၊ ညစ်ညမ်းမှု ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ ကျွမ်းကျင်သူ/ အရာရှိ၊ ရွှေ့ပြောင်းနိုင်သော ဓါတ်ခွဲခန်း။

လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်သည့် လုပ်ငန်း	တာဝန်ရှိအဖွဲ့အစည်း	အချိန်ကာလ	လိုအပ်သော ရင်းမြစ်များ
ဘက်စုံဘေးအန္တရာယ်ခံနိုင်ရည်ရှိခြင်းမှ ဒေသတွင်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအစီအမံများနှင့် ဇန်နဝါရီလအထိအစီအမံများနှင့် ဇန်နဝါရီလအထိအစီအမံများစည်းမျဉ်းများ။	ရှမ်းပြည်နယ်အစိုးရ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန၊ ညောင်ရွှေမြို့နယ်စည်ပင်သာယာရေးကော်မတီ၊ ဌာနဆိုင်ရာများ၊ ဒေသခံလူမှု အသိုင်းအဝိုင်း၊ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများ။	ပထမ ၃ လပတ် ၂၀၂၆	စီမံခန့်ခွဲမှုအကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ဒေသခံများနှင့် ညှိနှိုင်းခြင်းများ
အခြေခံအဆောက်အအုံဆိုင်ရာ ခံနိုင်ရည်ရှိမှု အကြံပေးဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ တည်ထောင်ခြင်း။	ရှမ်းပြည်နယ်အစိုးရ၊ ဆောက်လုပ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊ နယ်စပ်ရေးရာဝန်ကြီးဌာန၊ မြန်မာနိုင်ငံအင်ဂျင်နီယာ အသင်းချုပ်၊ ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၊ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများ။	တတိယ ၃ လပတ် ၂၀၂၅	Structure အင်ဂျင်နီယာများ၊ ဘူမိနည်းပညာ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ ဘူမိဒိုင်းနမစ် ကျွမ်းကျင်သူများ၊ အဆောက်အအုံဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ။
အင်းလေးဧရိယာ ဘေးအန္တရာယ်လျှော့ချရေးနှင့် ကြိုတင်သတိပေးရေးစနစ် ဆိုင်ရာ ကော်မတီ တည်ထောင်ခြင်း။	ရှမ်းပြည်နယ်အစိုးရ၊ မိုးလေဝသနှင့်ဇလဗေဒဦးစီးဌာန၊ ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုဦးစီးဌာန၊ စီမံကိန်းဦးစီးဌာန၊ ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန၊ ပြည်သူ့ဆောက်လုပ်ရေး ဦးစီးဌာန။	တတိယ ၃ လပတ် ၂၀၂၅	ဘေးအန္တရာယ် လျှော့ချရေးကျွမ်းကျင်သူ ၊ ဘေးအန္တရာယ်လျှော့ချရေး စည်းမျဉ်းများ၊ ပညာပေးသူများ၊ ကြိုတင်သတိပေးရေးစနစ် တည်ထောင်ခြင်းများ၊ ရာသီဥတု စခန်းများ။

ဇယား ၂. ၂ ဘေးအန္တရာယ်ပြန်လည်ကုစားခြင်းနှင့်ခံနိုင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်း

လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်သည့် လုပ်ငန်း	တာဝန်ရှိအဖွဲ့အစည်း	အချိန်ကာလ	လိုအပ်သော ရင်းမြစ်များ
အဆောက်အဦဆန်းစစ်ခြင်းများနှင့် ပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ။	ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၊ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ၊ မြို့နယ်/ကျေးရွာအထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာန၊ ညောင်ရွှေမြို့စည်ပင်သာယာရေး ကော်မတီ၊ မြန်မာနိုင်ငံအင်ဂျင်နီယာ အသင်းချုပ်။	တတိယ ၃ လပတ် ၂၀၂၅ - ဒုတိယ ၃ လပတ် ၂၀၂၆	မြို့ပြအင်ဂျင်နီယာများ၊ ရေပြင်ပေါ်ရှိ အဆောက်အဦများအတွက် ဒီဇိုင်းသတ်မှတ်ချက်များ၊ အင်ဂျင်နီယာဆန်းစစ်ချက် စည်းမျဉ်းများ။
ရေဘေး/ ငလျင်ဘေးအန္တရာယ် ခံနိုင်ရည်မြှင့်သော အဆောက်အဦဒီဇိုင်းများ မိတ်ဆက်ပေးခြင်း၊ ဒေသခံကန်ထရိုက်များ/ ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများအတွက် လေ့ကျင့်ရေးအစီအစဉ်များမှ ရေပေးဝေရေးနှင့် သန့်ရှင်းရေးဆိုင်ရာ စနစ်များ။	ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၊ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ၊ မြို့နယ်/ကျေးရွာအထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာန၊ ညောင်ရွှေမြို့စည်ပင်သာယာရေး ကော်မတီ၊ မြန်မာနိုင်ငံအင်ဂျင်နီယာ အသင်းချုပ်။	တတိယ ၃ လပတ် ၂၀၂၅ - ၂၀၂၆	အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များ၊ မြို့ပြအင်ဂျင်နီယာများ၊ နည်းပညာလမ်းညွှန်များ၊ ထုတ်ကုန်ပံ့ပိုးခြင်းများ၊ သင်ကြားပေးသူများ၊ ဒေသခံလူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် ထဲထဲဝင်ဝင်ထိတွေ့မှုများ။
လိုခြုံသောမိလ္လာကန်စနစ်များနှင့် ရေဆိုးစနစ်တကျ စွန့်ပစ်မှုများကို လူထုအခြေပြု လက်ခံပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း။	ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၊ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများ၊ မြို့နယ်/ကျေးရွာအထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာန၊ ညောင်ရွှေမြို့စည်ပင်သာယာရေး ကော်မတီ၊ မြန်မာနိုင်ငံအင်ဂျင်နီယာ အသင်းချုပ်။	စတုတ္ထ ၃ လပတ် ၂၀၂၅ - ၂၀၂၆	ပါဝင်ဆောင်ရွက်မည့် အိမ်ထောင်စုများကို စာရင်းပြုစုခြင်းနှင့် ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းအတွက် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းမှုများ။
မိလ္လာစွန့်ပစ်ရေများကို ထပ်မံ သန့်စင်မည့် ဒုတိယအဆင့် သန့်စင်စက်ရုံကို အင်းလေးကန် ကမ်းနားတွင် တည်ဆောက်ခြင်း။	ဒေသခံလူမှု အသိုင်းအဝိုင်း၊ မြို့နယ်/ ကျေးရွာ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာန၊ ညောင်ရွှေမြို့စည်ပင်သာယာရေးကော်မတီ၊ ပတ်ဝန်းကျင်	စတုတ္ထ ၃ လပတ် ၂၀၂၅ မှသည်	ရေဆိုးသန့်စင် အင်ဂျင်နီယာ၊ မြို့ပြအင်ဂျင်နီယာ၊ ရေသန့်စင်စက်ရုံအတွက် ဒီဇိုင်း သတ်မှတ်ချက်များ၊ မိလ္လာရေဆိုး ကိုင်တွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း

လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်သည့် လုပ်ငန်း	တာဝန်ရှိအဖွဲ့အစည်း	အချိန်ကာလ	လိုအပ်သော ရင်းမြစ်များ
မိလ္လာစနစ်နှင့်ရေဆိုးသန့်စင်ခြင်းများကို မဖြစ်မနေလက်ခံ လိုက်နာစေခြင်း၊ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းစီမံခန့်ခွဲမှု ဝန်ဆောင်မှုများ တွင် ဒေသခံများပါဝင်နိုင်ရေး လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခြင်း။	ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန၊ မြန်မာနိုင်ငံ အင်ဂျင်နီယာ အသင်းချုပ်။		များ၊ ရေသန့်စင်စက်ရုံအတွက် မြေနေရာသတ်မှတ်ခြင်း။
ရပ်ရွာအခြေပြုစွန့်ပစ်ပစ္စည်း စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ် တည်ထောင်ခြင်း၊ (အမှိုက်သိမ်းဆည်းမှုစနစ်နှင့် ကန်ရေပြင်ပေါ်ရှိ အမှိုက်များကို ပုံမှန်ရှင်းလင်းခြင်း။)	ဒေသခံလူမှု အသိုင်းအဝိုင်း၊ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ၊ မြို့နယ်/ကျေးရွာအထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာန၊ ညောင်ရွှေမြို့နယ်စည်ပင်သာယာရေး ကော်မတီ။	တတိယ ၃ လပတ် ၂၀၂၅ မှသည်	နောက်ဆုံးစွန့်ပစ်နေရာ၊ အမှိုက်သိမ်းဆည်းခြင်း ဝန်ဆောင်မှုများ၊ သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အင်းလေးကန် ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေများ ထိန်းသိမ်းရေး ရေရှည်စီမံချက်အတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ရေး။

ဇယား ၂. ၃ ဘေးအန္တရာယ်လျော့ချခြင်းနှင့်ရပ်ရွာလူထုနှင့်ထိတွေ့ဆက်ဆံခြင်း

လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်သည့် လုပ်ငန်း	တာဝန်ရှိအဖွဲ့အစည်း	အချိန်ကာလ	လိုအပ်သော ရင်းမြစ်များ
<p>ဘက်စုံသုံးအဆောက်အအုံအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ရန် သန့်ရှင်းရေးဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများနှင့်အတူ ရေပေါ်ဘေးအန္တရာယ်ခံနိုင်ရည်ရှိ ခိုလှုံရာတစ်ခု တည်ဆောက်ခြင်း။</p> <p>ခိုလှုံရာအဆောက်အအုံပိုင်ရှင်သည် သာမန်အချိန်တွင် အသုံးပြုသူများထံမှ ဝန်ဆောင်ခ ရယူနိုင်ပါသည်။</p>	<p>ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၊ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများ၊ ညောင်ရွှေမြို့နယ်စည်ပင်သာယာရေးကော်မတီ၊ မြန်မာနိုင်ငံအင်ဂျင်နီယာအသင်းချုပ်၊ ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုဦးစီးဌာန၊ ရှမ်းပြည်နယ်အစိုးရ၊ မြို့နယ်/ ကျေးရွာ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာန။</p>	<p>ချက်ချင်း</p> <p>တတိယ ၃ လပတ်</p> <p>၂၀၂၅</p>	<p>ဒီဇိုင်းနှင့် နေရာ အလှူရှင်များ၊ ရင်းနှီးမြုပ်နှံသူများ၊ ကန်ထရိုက်တာများ၊ ဝန်ဆောင်မှုပစ္စည်း ထောက်ပံ့သူများ၊ စွန့်ပစ်ပစ္စည်း စီမံခန့်ခွဲမှုလိုအပ်ချက်များ။</p>
<p>စာတို(SMS)ပေးပို့မှုများ၊ ဥဩသံများနှင့် Applications များမှတစ်ဆင့် ရပ်ရွာလူထုအခြေပြု အကြံပြုရေးဘေးသတိပေးချက် စနစ် တည်ထောင်ခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်းများမှ ရန်ပုံငွေများ ရှာဖွေရယူခြင်း။</p>	<p>ရှမ်းပြည်နယ်အစိုးရ၊ မိုးလေဝသနှင့်လေဗေဒညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန၊ ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုဦးစီးဌာန၊ မြို့နယ်/ ကျေးရွာအထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာန။</p>	<p>စတုတ္ထ ၃ လပတ်</p> <p>၂၀၂၅</p>	<p>အကြံပြုသတိပေးစနစ်များ၊ ပစ္စည်းကိရိယာများ တပ်ဆင် အသုံးပြုခြင်းအတွက် နေရာသတ်မှတ်ခြင်း၊ ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းများ၊ သတင်းအချက်အလက် စင်တာ၊ လေ့ကျင့်ရေး အစီအစဉ်များအတွက် ပစ္စည်းထောက်ပံ့သူများ။</p>
<p>ကျေးရွာဘေးအန္တရာယ် တုံ့ပြန်မှုအဖွဲ့များကို လွတ်မြောက်ရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းခြင်း၊ စီမံခြင်း၊ ရှေးဦးသူနာပြုစုခြင်း၊ ရှာဖွေခြင်းနှင့် ကယ်ဆယ်ခြင်း သင်တန်းများ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခြင်း။</p>	<p>ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၊ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုဦးစီးဌာန၊ မြန်မာနိုင်ငံကြက်ခြေနီအသင်း၊ မြို့နယ်/ ကျေးရွာအထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာန။</p>	<p>တတိယ ၃ လပတ်</p> <p>၂၀၂၅ မှသည်</p>	<p>ပြည်တွင်း/ ပြည်ပ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ လေ့ကျင့်ရေးပစ္စည်းများ၊ ညှိနှိုင်းသူများ၊ အဖွဲ့ဝင်များ၊ ပစ္စည်းကိရိယာများ။</p>

ဇယား ၂. ၄ ပတ်ဝန်းကျင်ပြန်လည်ထူထောင်မှုနှင့်စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်း

လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်သည့် လုပ်ငန်း	တာဝန်ရှိအဖွဲ့အစည်း	အချိန်ကာလ	လိုအပ်သော ရင်းမြစ်များ
အင်းလေးကန်၏ ရေဝေရေလဲဧရိယာများ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် သစ်တောများ ပြန်လည်စိုက်ပျိုးခြင်းနှင့် ကန်တွင်းသို့ စီးဝင်သော ချောင်းဝရှိ ဂေဟစနစ် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်း။	သစ်တောဦးစီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန။	တတိယ ၃ လပတ် ၂၀၂၅ - စတုတ္ထ ၃ လပတ် ၂၀၂၇	သယံဇာတနှင့်သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး ဝန်ကြီးဌာန၏ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အင်းလေးကန် ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေများ ထိန်းသိမ်းရေး ရေရှည်စီမံချက်အတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ရေး။
အင်းလေးကန် ရေအရည်အသွေးကို မြှင့်တင်ရန် အိုဇုန်းနှင့် လေနှင့်ရေ ပေါင်းစပ်အသုံးပြုသန့်စင်ခြင်း စနစ်များကို တပ်ဆင်ခြင်း။	ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၊ မြို့နယ်/ ကျေးရွာ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဦးစီးဌာန။	စတုတ္ထ ၃ လပတ် ၂၀၂၅ မှသည်	သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး ဝန်ကြီးဌာန၏ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အင်းလေးကန် ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေများ ထိန်းသိမ်းရေး ရေရှည်စီမံချက်အတိုင်း လိုက်နာ ဆောင်ရွက်ရေး။
အရေးကြီးသော ပါရာမီတာများကို စဉ်ဆက်မပြတ် ခြေရာခံ နိုင်ရန် ရေအရည်အသွေးစောင့်ကြပ်ရေးစခန်းများကို အင်းလေး ကန်၏ မဟာဗျူဟာမြောက် နေရာများတွင် တည်ထောင်ခြင်း။ (ပျော်ဝင်အနည်အနှစ်များနှင့် ဘူမိအပူဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲခြင်းများ မှသည် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စောင့်ကြပ်မှုများ ပါဝင်သော)	ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၊ မြို့နယ်/ကျေးရွာ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဦးစီးဌာန။	စတုတ္ထ ၃ လပတ် ၂၀၂၅ မှသည်	ရေအရည်အသွေးတိုင်းတာသည့် ပညာရှင် များ၊ ရေအရည်အသွေးတိုင်းတာသည့် စက် များ၊ ကွင်းဆင်းကောက်ယူခြင်းနှင့် ဓါတ်ခွဲ စမ်းသပ်ခြင်း လုပ်ဆောင်နိုင်မှု၊ ရေပေါ်ရေ အရည်အသွေး စောင့်ကြည့် စခန်း၊ ကိရိယာ ထောက်ပံ့သူများ။
ရေကန်အောက်ခြေကြမ်းပြင်၏ ဘူမိဗေဒဖွဲ့စည်းမှုကို နည်းစနစ် တကျ လေ့လာစစ်ဆေးခြင်းဖြင့် အပေါ်ယံမြေဆီလွှာတွင် ပြောင်းလဲမှုများနှင့် သဘာဝနန်းအနည်အနှစ်များ ရှိမရှိ ကို	မြို့နယ်/ကျေးရွာအထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီး ဌာန၊ ဘူမိဗေဒလေ့လာရေးနှင့် ဓာတ်သတ္တု ရှာဖွေရေး ဦးစီးဌာန။	စတုတ္ထ ၃ လပတ် ၂၀၂၅ မှသည်	အရည်အချင်းရှိသော အင်ဂျင်နီယာ ဘူမိဗေဒ ပညာရှင်များ၊ သုတေသန ပညာရှင်များ။

ဆန်းစစ်ခြင်း။ ထိုအချက်များသည် ရေကန်၏ တည်ငြိမ်မှုနှင့် ရေသန့်ရှင်းမှုအပေါ် မည်သို့ သက်ရောက်နိုင်သည်ကို အကဲဖြတ်ခြင်း။			သုတေသန အဖွဲ့အစည်းများ၊ ကွင်းဆင်း လေ့လာမှုများ။
ဂေဟစနစ် ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေး။	ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဦးစီးဌာန၊ လူမှုရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်တွင်း/ ပြည်ပ အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊	စတုတ္ထ ၃ လပတ် ၂၀၂၅ မှသည်	သယံဇာတနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး ဝန်ကြီးဌာန၏ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အင်းလေးကန် ရေရှည်တည်တံ့ရေး နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေများ ထိန်းသိမ်းရေး ရေရှည်စီမံချက်အတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ရေး။
ပုံမှန် အနည်အနှစ်သောင်တူးခြင်း၊ ဗေဒါရေမှော်များ ဖယ်ရှားခြင်း။	ဆည်မြောင်းနှင့် ရေအသုံးချမှုစီမံခန့်ခွဲရေးဦးစီးဌာန	စတုတ္ထ ၃ လပတ် ၂၀၂၅ မှသည်	သောင်တူးစက်၊ ဗေဒါပင် ဖယ်ရှားသည့် ကိရိယာများ။

၂.၄ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအစီအစဉ်

၂.၄.၁ ရေတိုကာလ (၆ လအတွင်း)

ရေကြီးခြင်းစသည့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များကို အလှူရှင်များ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် တစ်ဦးချင်းထောက်ပံ့ပေးသူများ၏အကူအညီများဖြင့် ပြန်လည်ထူထောင်နေခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအခါ အချိန်ကာလအားဖြင့် ၆ လအား ကျော်လွန်သွားပြီဖြစ်၍ ဤရေတိုကာလ ပြန်လည်ထူထောင်မှုအစီအစဉ်ကို လုပ်ဆောင်ရန် မသင့်လျော်တော့ပါ။ အောက်ဖော်ပြပါအကြောင်းအရာသည် အင်းလေးကန်အတွင်း ငလျင်ကြောင့် ပျက်စီးသွားသော ဆုံးရှုံးမှုများကို ကုစားရန် ရေတိုပြန်လည်ထူထောင်ရေး အစီအစဉ် ဖြစ်ပါသည်။

(က) ယာယီအမိုးအကာများနှင့် ကယ်ဆယ်ရေးပစ္စည်းများ ထောက်ပံ့ခြင်း

အင်းလေးကန်နှင့်အနီးတဝိုက်အတွင်း သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ ကျရောက်ပြီးပါက ချက်ချင်းလုပ်ဆောင်ရမည့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအစီအစဉ်များတွင် ရေသန့်၊ အစားအစာများနှင့် တစ်ကိုယ်ရေသုံး သန့်ရှင်းရေးပစ္စည်းများ စသည်တို့ကို အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဖြစ်သွားသူများနှင့် ထိခိုက်ခံစားရသော ရပ်ရွာများကို အချိန်နှင့် တစ်ပြေးညီ ထောက်ပံ့ကူညီရန် ဦးစွာပါဝင်ပါသည်။ ထို့နောက် အရေးကြီးဆောင်ရွက်မှုအနေဖြင့် ပြိုကျသွားသော အဆောက်အဦများနှင့် ထိခိုက်ခဲ့သော အဆောက်အဦများကို ပြင်ဆင်ရန် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရပါမည်။ ထို့အတူ မရှိမဖြစ်လိုအပ်ချက်များ ဖြစ်သည့် လျှပ်စစ်ဓါတ်အားလိုင်းများ၊ အများပြည်သူသုံးအဆောက်အဦများ၊ ကျောင်းများနှင့်ဆေးရုံများ စသည်တို့ကိုလည်း ဦးစားပေးပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ထိခိုက်နစ်နာသူများဘဝ ပုံမှန်အခြေအနေသို့ ပြန်လည် ရောက်ရှိရန် စွမ်းဆောင်ရပါမည်ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) လူထုအခြေပြု ထိတွေ့ဆက်ဆံခြင်းနှင့် အရေးပေါ်ဝန်ဆောင်မှုများ

ရပ်ရွာလူထုများ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းသည် ရေတိုနှင့်ရေရှည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အစီအစဉ်နှစ်ခုလုံးအတွက် အရေးပါသော အဓိကသော့ချက်ဖြစ်ပါသည်။ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအစီအစဉ်များအတွက် လူထု၏ ပါဝင်မှုသည် အရေးပါကြောင်းကိုလည်း ရပ်ရွာဒေသခံများသိရှိစေရန် အသိပညာပေးအစီအစဉ်များပြုလုပ်ကာ အသိပေးရပါမည်။

အရေးပေါ်အခြေအနေတို့ပြန်ရေးအစီအစဉ်များကို စနစ်တကျရေးဆွဲပြီး လူထုထံသို့ ဖြန့်ဝေကာ နောင်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားရပါမည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အင်းလေးကန်နှင့်အနီးတဝိုက်ရှိ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၏ ဂေဟစနစ်ကိုကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန် အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲပြီးအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရပါမည်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းအစီအစဉ်များသည် အင်းသားများ၏ ရိုးရာလူနေမှုအခြေအနေများနှင့် အင်းလေးကန်နှင့်အနီးတဝိုက်ဒေသ၏ ရိုးရာအမွေအနှစ်များ မပျောက်မပျက်အောင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရာတွင်လည်း အကျိုးဝင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) လူထုစွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း

သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များဖြစ်သည့် ရေကြီးခြင်းနှင့် ငလျင်လှုပ်ခြင်းကို ခံစားခဲ့ရသည့် အင်းလေးဒေသတွင် နေထိုင်သည့် ရပ်ရွာဒေသခံလူထု၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကိုလည်း မြှင့်တင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့မြှင့်တင်ရာတွင် ဒေသခံများ၏ ခေါင်းဆောင်မှုစွမ်းရည်ကိုမြှင့်တင်ကာ လူနေထိုင်မှုအခြေအနေများ၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် များကို ကြိုတင်ကာကွယ်မှုများ၊ အခြေခံအဆောက်အအုံများ စသည်တို့ကို တစ်ဆင့်ချင်းမြှင့်တင်ရပါမည်။ ထို့နောက် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာထိခိုက်မှုများကို ကုစားပေးပြီး အမျိုးသမီးများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်များမြှင့်တင်ခြင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာထုံးတမ်းစဉ်လာများ လေးစားလိုက်နာခြင်းနှင့် ရေရှည်တည်တံ့မည့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) နိုင်ငံတကာမှ အကူအညီများ ရရှိနိုင်မှု

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများ ဘက်မလိုက်စွာ ရရှိစေရန် ကြိုးပမ်းအားပေးပြီး ကျင့်ဝတ်နှင့်ညီသော အကူအညီများဖြန့်ဖြူးရေးအတွက် ပြည်သူ့လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အကြံပြုချက်များကို ရယူစဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၊ ရှမ်းပြည်နယ်၊ အင်းလေးကန်ရှိ ရေဘေးနှင့် ငလျင်ဒဏ်ခံ ပြည်သူများ အတွက် နိုင်ငံတကာအကူအညီပေးရေး အစီအစဉ်များနှင့် ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့မှု နည်းဗျူဟာများ ရှိပါသည်။

၂.၄.၂ ရေရှည်ကာလ (၆ လမှ ၅ နှစ်အတွင်း)

(က) သဘာဝဘေးဒဏ်ခံနိုင်သော အိမ်ရာနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး

အင်းလေးကန် ရေရှည်ကာလ ပြန်လည်ထူထောင်မည့်အစီအစဉ်တွင် အဓိကအားဖြင့် လုပ်ဆောင်ရမည့် အစီအစဉ်မှာ ဤသဘာဝဘေးဒဏ်များသင့်ခဲ့ရသည့် နေရာဒေသရှိ လူနေအိမ်များနှင့် အများပြည်သူသုံး အဆောက်အဦများအား ပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ပြန်လည် ပြုပြင်တည်ဆောက်ရာတွင်လည်း လေဒဏ်၊ မိုးဒဏ်၊ ရေကြီးမှုအန္တရာယ်များကို ခံနိုင်ရည်ရှိစေရန် ဆောက်လုပ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

အင်းလေးဒေသသည် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်စာရင်းဝင် နယ်မြေဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ အဆောက်အဦများ တည်ဆောက်ရာတွင် တည်တံ့တံ့ခိုင်ခိုင်မာမာဖြစ်စေရန်တည်ဆောက်ရုံသာမကပဲ ယဉ်ကျေးမှု၊ သဘာဝ နှင့် သဟဇာတဖြစ်မှု၊ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုစသည့် သတ်မှတ်ချက်များနှင့်ပါ ပြည့်စုံစွာတည်ဆောက်ရန် အရေးကြီးပါသည်။

ကျေးရွာများတွင် ရေအနိမ့်မြင့်တိုင်းတာသည့် အမှတ်အသားများ တပ်ဆင်ကာ ရေလွှမ်းမိုးမှုအခြေအနေများ ကို သိရှိနိုင်ပြီး နောင်အခါ အစီအမံများချမှတ်ရန်နှင့် အဆောက်အဦများ ဆောက်လုပ်ရာတွင် လိုအပ်သော အချက်အလက်များ ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

အင်းလေးကန်၏ကြမ်းပြင်မှာ သဘာဝအရ အနည်အနှစ်ပို့ချမှုကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ လူသားတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်ကြောင့်သော်လည်းကောင်း မြင့်တက်လျက်ရှိရာ အဆောက်အဦအသစ်များ တည်ဆောက်ရာ

တွင် အိမ်ကြမ်းပြင်ကို အမြင့်ဆုံးရေကြီးမှတ်အထက်တွင် တည်ဆောက်ရန် ပညာပေးအစီအစဉ်များနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ချမှတ်ပြဋ္ဌာန်းကာ ဆောင်ရွက်သွားရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ ငလျင်ဒဏ်နှင့် ရေဘေးဒဏ်ခံနိုင်ရန် အထူးရေးဆွဲထားသည့် အဆောက်အဦဒီဇိုင်းများနှင့် ၎င်းတို့အတွက် သတ်မှတ်ချက်များ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကိုပါ ရေးဆွဲပြုစုပြဋ္ဌာန်းရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။

အင်းလေးကန်ရေညစ်ညမ်းမှုကို ထိန်းချုပ်ရန်အတွက် ရေဆိုးစီမံခန့်ခွဲမှုကို အင်းလေးဒေသစရိုက်နှင့် ကိုက်ညီ မည့် နည်းလမ်းများဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ အင်းလေးကန်ဒေသနှင့် သင့်လျော်သော မိလ္လာကန်ဒီဇိုင်းများကို ပြုလုပ်ပေးပြီး လိုအပ်ပါက ၎င်းတို့အတွက် သင့်လျော်သည့် ငွေရေး ကြေးရေး အစီအမံများကိုပါ ကူညီထောက်ပံ့ပေးရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယအဆင့် ရေဆိုးသန့်စင်သည့် စက်ရုံ ကို အင်းလေးကန်အနီးတွင် တည်ဆောက်ပြီး ထိုစက်ရုံအတွက် လိုအပ်သောကန်များ၊ အဆောက်အဦများ တည်ဆောက်ရန်အတွက် လိုင်စင်များကို ထုတ်ပေးရမည်ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ရပ်ရွာအခြေပြု သဘာဝဘေးကြိုတင်ပြင်ဆင်မှု အစီအစဉ်များ

ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအစီအစဉ်အရ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကျရောက်စဉ်ကာလအတွင်း အရေးပေါ် ခိုလှုံနိုင်မည့် ရေပေါ်အဆောက်အဦများကို အင်းလေးကန်အတွင်းတွင် တည်ဆောက်ထားရှိရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤအဆောက်အဦတွင် သင့်လျော်သည့် ရေသန့်စင်စနစ် မိလ္လာစနစ်တို့ ပါဝင်စေပြီး ခရီးသွား ရာသီကာလနှင့် ပွင့်လင်းရာသီကာလများတွင် ရပ်ရွာလူထုစုဝေးပွဲများနှင့် သာရေးနာရေးကိစ္စများ၊ ခရီးသွားများ နှင့် ဧည့်သည်များအတွက် အခန်းအနားနေရာထိုင်ခင်းများ၊ အပန်းဖြေရန်နေရာများ၊ စားသောက်ခုံများ၊ အိပ်စင် များနှင့် သန့်စင်ခန်းများ ပါဝင်စေလျက် အကျိုးရှိစွာ အသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

အင်းလေးကန်ဒေသတွင် သဘာဝဘေးဒဏ်ခံနိုင်ရည်အား ရေရှည်ခံနိုင်စွမ်းမြှင့်တင်နိုင်စေရန်အတွက် ရပ်ရွာ လူထုအခြေပြု သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကြိုတင်ကာကွယ်ရေးအစီအစဉ်များကို ဒေသခံပြည်သူများ တက်ကြွစွာ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းဖြင့် ထူထောင်သွားကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အင်းလေးဒေသ၏ ပင်မရေဝင်ချောင်းများတွင် ဇလဗေဒဆိုင်ရာတိုင်းတာရေးစခန်းများနှင့် ရေကန်အတွင်း အလိုအလျောက် ရေမျက်နှာပြင်တိုင်းတာသည့် စနစ်များ တပ်ဆင်ခြင်းနှင့်အတူ အဓိက ရေဆင်းဧရိယာလေးခုတွင် မိုးလေဝသတိုင်းတာရေးစခန်းများကို ထားရှိသွားရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤတပ်ဆင်မှုများသည် ရာသီဥတုနှင့် ဇလဗေဒအခြေအနေများကို အချိန်နှင့်တပြေးညီစောင့်ကြည့်ရန် ဗဟိုပြုအချက်အလက်ဌာနတစ်ခု တည်ဆောက်ရာတွင် အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။

၎င်းအချက်အလက်များအပေါ်အခြေခံ၍ ကြိုတင်သတိပေးချက်များ ပေးပို့နိုင်ခြင်းနှင့် အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အမျိုးမျိုးကို သတိပေးနိုင်သည့် စနစ်ကို ထူထောင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ရေကြီးမှုနှင့် ငလျင်လှုပ်ခတ်မှုများအတွက် သဘာဝဘေးအန္တရာယ် သတိပေးစနစ်ကို ရပ်ရွာလူထုနှင့် အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်များ ဆုံးရှုံးခြင်းတို့ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ထူထောင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

(ဂ) အင်းလေးကန် ဂေဟစနစ် ပြန်လည်မွမ်းမံခြင်း

အင်းလေးကန်ဂေဟစနစ်၏ ရေရှည်ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကို ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန (MOCAF) မှ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ချမှတ်ခဲ့သည့် အင်းလေးကန် ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေများထိန်းသိမ်းရေး ရေရှည်စီမံချက်အရ အကောင် အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သွားရန် ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းအစီအစဉ်တွင် သစ်တောပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်း၊ ကျူးကျော်မျိုးစိတ်များ ထိန်းချုပ်ခြင်းနှင့် အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေးနည်းလမ်းများမှတစ်ဆင့် ဓာတုဗေဒဆေးဝါးများ စီးဆင်း(ဝင်)မှု လျှော့ချခြင်းတို့ကို ဦးစားပေးထားသည်။

အဓိကလုပ်ဆောင်ချက်များအဖြစ် အင်းလေးကန်အတွင်း အနည်ပိုချမှုပြဿနာများ ဖြေရှင်းရန်နှင့် အနည် တင်ပို့မှု ပမာဏကို စီမံခန့်ခွဲရန် ကန်အတွင်းသို့ စီးဝင်သည့် အဓိကမြစ်လက်တက် (၄) ခုတွင် အနည်ပိုချမှုနှုန်း များကို စောင့်ကြည့်ခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အခြားပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အချက်အလက် များ ဖြစ်သည့် ကမ္ဘာအတွင်း အပူစွမ်းအင်စိမ့်ထွက်မှုများ၊ အောက်ခံရွံ့စေးမြေလွှာများ စသည်တို့ကို ဖော်ထုတ် ရန်နှင့် အထူးညွှန်ပြကိန်းများကို အဆက်မပြတ် စစ်ဆေးနိုင်ရန် ရေအရည်အသွေးစောင့်ကြည့်စခန်းများ တည်ဆောက် တပ်ဆင်သွားမည်ဖြစ်သည်။

အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် အင်းလေးကန်၏ ရေရှည်တည်တံ့သော ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ကန့်သတ်နေ သတ်မှတ်ချက်များကို ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်၍ ရေဝပ်ဒေသများ၊ ရေပြင်ကျယ် (open water zone) များနှင့် အထူးသဖြင့် လူတို့၏လုပ်ဆောင်မှုများကြောင့် ယခင်တည်းကထိခိုက်ပျက်စီးထားသော နေရာများတွင် လူနေထိုင်ရန် ရပ်ကွက်သစ်များ၊ စီးပွားဖြစ်အဆောက်အအုံများနှင့် ရေပေါ်စိုက်ခင်းများ (ကျွန်းမျောစိုက်ခင်း) တိုးချဲ့ဆောက်လုပ်မှုကို ကန့်သတ်သင့်ပါသည်။ အသုံးမပြုတော့သော သို့မဟုတ် ပျက်စီးနေသော ကျွန်းမျော စိုက်ခင်းများ၊ စိုက်ခင်းများအပါအဝင် ရွှေ့လျားစိုက်ခင်းများ၊ ရေဝပ်ဒေသများ၊ စိုက်ပျိုးမြေများနှင့် စုစုပေါင်း ရေပြင်ဧရိယာတို့ကို မြေပုံထုတ်၍ အကဲဖြတ်နိုင်ဆန်းစစ်နိုင်ရန် နေရာလုံးစုံ စစ်တမ်းကောက်ယူမှုများ ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

အင်းလေးကန်ကို ရေရှည်တည်တံ့စွာ စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန် ရေနေသတ္တဝါများ၊အပင်များ၊ တိရစ္ဆာန်မျိုးစုံနှင့် ဇီဝမျိုးစုံ မျိုးကွဲများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းကိုလည်း ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာဆန်းစစ်ထားသော အချက် အလက်များကိုအခြေပြု၍ အင်းလေးကန်၏ဂေဟစနစ်ဆောင်ရွက်မှုများ (ecosystem services) ကို သိရှိ အကဲဖြတ်နိုင်ပြီး အနာဂတ်အတွက် ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ရေးနှင့် အင်းလေးကန်ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေး ဗျူဟာများအား ချမှတ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

(ဃ) အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် သင်တန်းပေးခြင်း

အင်းလေးကန်ဒေသ၏ ရေရှည်ထိန်းသိမ်းပြန်လည်ထူထောင်ရေးဗျူဟာအဖြစ် ဒေသခံတို့၏ အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ပြန်လည်ထူထောင်နိုင်ရေးကို ရေရှည်တည်တံ့ပြီး ရာသီဥတုနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိ သော လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် အလေးပေးဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

ရိုးရာ ရေပေါ်ကျွန်းမျောစိုက်ခင်းလုပ်ကိုင်ခြင်းလုပ်ငန်းများအစား ကန်၏ပြောင်းလဲနေသော ဂေဟစနစ်နှင့် ကိုက်ညီကာ ခံနိုင်ရည်ရှိ၍ ဂေဟဗေဒနှင့်သဟဇာတဖြစ်သော အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးနည်းနှင့် ရေတွင်စိုက်ပျိုးနည်း (hydroponic agriculture) ကဲ့သို့ နည်းလမ်းများသို့ တဖြည်းဖြည်း အသွင်ကူးပြောင်းသင့်ပါသည်။

ထို့အပြင် ကန်ရေမျက်နှာပြင် ပုံမှန်ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများမှ ထွက်ရှိလာသော ဗေဒါပင်အမှိုက်များကို စွန့်ပစ်အမှိုက်အဖြစ်မှ ဝင်ငွေတိုးစေသည့် တန်ဖိုးမြှင့်ထုတ်ကုန်များနှင့် ပစ္စည်းများအဖြစ် အကျိုးရှိစွာ ပြန်လည် အသုံးချခြင်း တီထွင်ဖန်တီးသောနည်းပညာများကို မိတ်ဆက်ပေးခြင်း အစရှိသည်တို့ကို ဆောင်ရွက်သင့်ပါ သည်။

ခရီးသွားလုပ်ငန်းကို ပြန်လည်အသက်သွင်းရန် အင်းလေးဒေသ၏ ကြွယ်ဝသော ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များကို အားပေးကြော်ငြာရုံသာမက ဒေသခံများအတွက် အပိုဝင်ငွေအခွင့်အလမ်းများရရှိနိုင်ရန် ခရီးသွားဧည့်သည်များ အတွက် ထူးခြားသောအတွေ့အကြုံများ ဖန်တီးပေးသည့် သဘာဝအခြေပြုဝန်ဆောင်မှုများကိုလည်း ပြန်လည် ဆန်းသစ်ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ်ထိခိုက်မှုများကို လျှော့ချနိုင်ရန် ဂေဟစနစ်နှင့် သဟဇာတဖြစ်သော ခရီးသွားမူဝါဒ များ ချမှတ်ခြင်းနှင့် အမှိုက်စီမံခန့်ခွဲမှုကို စနစ်တကျ အကောင်အထည်ဖော်သင့်ပါသည်။

အသက်မွေးမှုသင်တန်းများနှင့် ဒေသခံများ၏စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ရေး အစီအစဉ်များကို အားဖြည့် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဒေသ၏ ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် စီးပွားရေးခံနိုင်ရည်စွမ်းအား တိုးမြှင့်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

(c) အင်းလေးကန်နှင့် ရေဝေရေလဲဒေသ တစ်ခုလုံး၏ မြေအသုံးချမှုအစီအစဉ်

အင်းလေးကန်၏ ရေရှည်တည်တံ့သော စီမံခန့်ခွဲမှုအတွက် ထိရောက်သောဥပဒေစိုးမိုးမှုဖြင့် ပံ့ပိုးထားသည့် သင့်တော်သော မြေအသုံးချမှု စီမံကိန်းသည် အဓိကအရေးပါသည်။

ကန်၏ ရေရှည်တည်တံ့မှုသည် လက်ရှိမြေအသုံးချမှုပုံစံများ နှင့် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသော မြေပြင်ဖုံးလွှမ်းမှု အပြောင်းအလဲများကြောင့် အကြီးအကျယ် သက်ရောက်မှုရှိပါသည်။

လူဦးရေ အလျင်အမြန်တိုးပွားလာမှု၊ လူနေအိမ်အဆောက်အအုံများ၊ အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖွံ့ဖြိုးလာမှု နှင့် ကျွန်းမျောစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများ မြန်ဆန်စွာတိုးချဲ့လာခြင်းတို့သည် ကန်၏ဂေဟစနစ်ကို ပြင်းထန်စွာ နှောင့်ယှက်ပြီး ရေထုညစ်ညမ်းမှုများ၊ ရေကြောင်းသွားလာရေးစနစ်အပေါ် ပြဿနာများ နှင့် သတ္တဝါတို့၏ သဘာဝအလျှောက် နေထိုင်ကျက်စားရာနေရာများ ယိုယွင်းပျက်စီးခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

အထူးသဖြင့် ကုန်းမြင့်ဒေသများရှိ သဘာဝပေါက်ပင်များဖုံးလွှမ်းတည်ရှိမှု ပြောင်းလဲခြင်း (သစ်တောပြုန်းတီး ခြင်း) ကြောင့် ၎င်းဒေသများတွင် မြေမျက်နှာပြင်ပိုမိုပေါ့လွင်လာပြီး မြေပြိုမှု၊ အနည်စီးဆင်းမှု နှင့် အနည်ပို့ချမှု စသည့် မြေမျက်နှာသွင်ပြင်ပြောင်းလဲမှုဖြစ်စဉ်များ ကို အရှိန်မြှင့်တင် လိုက်ပါသည်။

ဤမြန်ဆန်သော အနည်ပို့ချမှုပြဿနာသည် ကန်၏တည်ငြိမ်မှုနှင့် ဂေဟစနစ်ဟန်ချက်ညီမှုကို ပြင်းထန်စွာ ခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် အင်းလေးကန်၏ ခံနိုင်ရည်စွမ်းအားနှင့် ရေရှည်တည်တံ့စေရန်အတွက် ကန်ဧရိယာနှင့် ၎င်းကိုဝန်းရံထားသည့် ရေဝေရေလဲဒေသ နှစ်ခုလုံးကို ခြုံငုံဖြေရှင်းပေးနိုင်သည့် မြေအသုံးချမှု စီမံကိန်းတစ်ခု ရေးဆွဲဆောင်ရွက်ရန် အထူးအရေးကြီးသည်။

၂.၄.၃ လှူဒါန်းသူ (အလှူရှင်များ) ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးဗျူဟာများ

အင်းလေးကန် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အလွန်ကာလ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးစီမံကိန်းကို ရေရှည်တည်တံ့စွာ အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် လှူဒါန်းသူများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဗျူဟာ ချမှတ် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဤဗျူဟာ၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ ငွေကြေးအထောက်အပံ့အရင်းအမြစ်မျိုးစုံရရှိရန် ဆွဲဆောင်နိုင်ခြင်း၊ ရေရှည် မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ တည်ဆောက်နိုင်ခြင်းနှင့် လှူဒါန်းသူ(အလှူရှင်)များ၏ ဦးစားပေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဒေသတွင်းလိုအပ်ချက်များနှင့် အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးရေး ရည်မှန်းချက်များကို ဟန်ချက်ညီစွာ ချိတ်ဆက်နိုင်ရေး ဖြစ်သည်။

အပြည့်အဝပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုစနစ်

အင်းလေးကန် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အလွန်ကာလပြန်လည်ထူထောင်ရေးစီမံကိန်း ဆောင်ရွက်ရာတွင် နှစ်ဦး နှစ်ဖက်နှင့် ဘက်ပေါင်းစုံမှပါဝင်သော လှူဒါန်းသူများ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ငွေကြေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုရေး ရန်ပုံငွေအဖွဲ့များနှင့် CSR အစီအစဉ်များမှ ပံ့ပိုးငွေများကို အသုံးချသည့် အဆင့်ဆင့်ငွေကြေးရယူမှုပုံစံကို ကျင့်သုံးမည်။

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကမ်းလှမ်းချက်များကို ရာသီဥတုဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိမှု၊ လူထုစွမ်းအားမြှင့်တင်ရေး၊ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ များ ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုလုပ်ငန်းများကဲ့သို့သော လှူဒါန်းသူများ ၏ နည်းဗျူဟာမြောက်ဦးစားပေးချက်များနှင့် ကိုက်ညီစေရန် စီစဉ်သွားရမည် ဖြစ်သည်။

အလှူရှင်များနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်

အင်းလေးကန်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအာဏာပိုင်အဖွဲ့၏ ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် လှူဒါန်းသူများ ညှိနှိုင်းရေး ပလက်ဖောင်းတစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းသွားမည်ဖြစ်ပြီး ယင်းပလက်ဖောင်းမှတစ်ဆင့် အင်းလေးကန် ပြန်လည် ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများ ညီညွတ်မျှတစေရန်၊ လှူဒါန်းကူညီရေးလုပ်ငန်းများ ထပ်နေမှုလျော့ချရန်နှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရန် ရည်ရွယ်သည်။

ပုံမှန်ညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးများပြုလုပ်ခြင်း၊ ပူးပေါင်းစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ စေလွှတ်ခြင်းနှင့် အဖွဲ့ဝင်များ အားလုံး အတူတကွအသုံးပြုနိုင်သည့် အစီရင်ခံစာစနစ်များဖြင့် အချက်အလက်ဖလှယ်ရေး ပိုမိုလွယ်ကူစေနိုင်ပြီး စီမံကိန်း၏ စုပေါင်းပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်လိုက်လျောညီထွေ ရှိစေမည်ဖြစ်သည်။

ပွင့်လင်းမြင်သာသော အစီရင်ခံစာနှင့် တာဝန်ယူမှု

စီမံကိန်းအောင်မြင်နိုင်ရန် အားကောင်းသော ဘဏ္ဍာရေးနှင့်အကျိုးသက်ရောက်မှု အစီရင်ခံစာကိုလဲ အကောင်အထည်ဖော်ရမည်။ ယင်းစနစ်ဖြင့် လှူဒါန်းသူများအား စီမံကိန်း၏ နောက်ဆုံးရအခြေအနေများ၊ သတင်းအချက်အလက်များ၊ လွတ်လပ်သောစာရင်းစစ်မှုများနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်အကဲဖြတ်ချက်များကို အသိပေးတင်ပြ ပေးရမည်ဖြစ်သည်။

လှူဒါန်းသည့် အကြောင်းအရာကိုအခြေခံသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအစုအဖွဲ့များ

လှူဒါန်းသူ (အလှူရှင်) များအား ၎င်းတို့၏ စိတ်ဝင်စားရာနယ်ပယ်များအပေါ်အခြေခံ၍ အောက်ပါတို့ အပါအဝင် သီးခြားအကြောင်းအရာလုပ်ငန်းအစုများကို ပံ့ပိုးရန် ဖိတ်ခေါ်သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

- ဘေးအန္တရာယ်ဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိသော အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး
- လူထုအခြေပြု ဘေးအန္တရာယ် အဆင်သင့်ပြင်ဆင်ရေး
- ဂေဟစနစ်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် ကန်၏ရေအရည်အသွေး မြှင့်တင်ရေး
- အသက်မွေးမှုသင်တန်းများနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုလုပ်ငန်းများ
- ဂေဟခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ် မြှင့်တင်ရေး

အစိုးရနှင့်ပုဂ္ဂလိက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု

အစိုးရနှင့်ပုဂ္ဂလိကပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအခွင့်အလမ်းများကို နည်းပညာဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် အခြား လိုအပ်သော အရင်းအမြစ်များစုစည်းနိုင်ရန် တက်ကြွစွာ ရှာဖွေဆောင်ရွက်သွားမည်။

ကော်ပိုရိတ်လှူဒါန်းသူများသည် အစိမ်းရောင်အဆောက်အအုံများ (Green Buildings)၊ ဂေဟခရီးသွားလုပ်ငန်း (Eco-tourism)၊ ညစ်ညမ်းမှု ရောင်းဝယ်ရေး (pollution trading/ blue economy) သို့မဟုတ် စွန့်ပစ်ရေ သန့်စင်ခြင်းစနစ်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကဲ့သို့သောနယ်ပယ်များ အစရှိသည်တို့တွင် ပါဝင်ကာ အကျိုးစီးပွား မျှဝေခြင်းဖြင့် ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးကို ပံ့ပိုးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ရေရှည်ပံ့ပိုးသူပါဝင်မှု အားပေးနည်းလမ်းများ

အလှူရှင်များနှင့် နှစ်ရှည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသဘောတူညီချက်များကို အားပေးတိုးမြှင့်ကာ ၎င်းသဘောတူ ညီချက်များတွင် အခြေခံအဆောက်အအုံအစိတ်အပိုင်းများ (ဥပမာ - လေ့ကျင့်သင်ကြားရေးစင်တာ သို့မဟုတ် ခိုလှုံရာနေရာများ) တွင် အမည်ပေးခွင့်(အမည်တပ်ခွင့်)၊ အမျိုးသားမီဒီယာနှင့် စီမံကိန်း ထုတ်ပြန်ချက်များတွင် အများ ပြည်သူ့သိမြင်ခွင့်၊ လှူဒါန်းသူများ ပံ့ပိုးသည့်လုပ်ငန်းများအတွက် အမှတ်တံဆိပ်ပူးတွဲဖော်ဆောင်ခွင့် အခွင့်အလမ်းများ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာနှင့် အမျိုးသားဆိုင်ရာ မူဘောင်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း

အင်းလေးကန်သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အလွန်ကာလ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးစီမံကိန်းကို ဆန်ဒိုင်ဘေးအန္တရာယ် လျှော့ချရေးဆိုင်ရာကွန်ရက် (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction)၊ ကုလသမဂ္ဂ ရေရှည် တည်တံ့သော ဖွံ့ဖြိုးရေးပန်းတိုင် (SDGs) နှင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားရာသီဥတုလိုက်လျောညီထွေရေး အစီအစဉ် (Myanmar’s National Adaptation Plan) အပါအဝင် နိုင်ငံတကာနှင့် အမျိုးသားကတိကဝတ်များ နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိစေရန် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဤချိတ်ဆက်မှုဖြင့် စီမံကိန်း၏ ယုံကြည်စိတ်ချရမှု မြှင့်တင်ရန်၊ ရည်မှန်းချက်တူ လှူဒါန်းသူ (အလှူရှင်) များ ဆွဲဆောင်ရန်နှင့် ရာသီဥတုနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ရှိသော၊ လူထုဦးဆောင် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးစံနမူနာအဖြစ် စီမံကိန်းကို တည်ဆောက်နိုင်ပါသည်။

ဒေသအတွင်း စီမံကိန်းအောင်မြင်မှုများ ပြသခြင်းနှင့် အလှူရှင်များပါဝင်သော စီမံကိန်းခရီးစဉ်များ

လှူဒါန်းသူများအား စီမံကိန်း၏အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို တိုက်ရိုက်ကြည့်ရှုနိုင်ရန်၊ အကျိုးခံစားခွင့်ရသူများ နှင့် တွေ့ဆုံဆက်သွယ်နိုင်ရန်နှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ရန် ကွင်းဆင်းလေ့လာရေး၊ လူထုဖိုရမ်များနှင့် အကျိုးသက်ဆိုင်သူ ဆွေးနွေးပွဲများသို့ တက်ရောက်ရန် ဖိတ်ခေါ်သွားရပါမည်။ ဤဗျူဟာမှတစ်ဆင့် အင်းလေးကန် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အလွန်ကာလ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးစီမံကိန်းသည် ကတိကဝတ်၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် တာဝန်ယူမှုရှိသော လှူဒါန်းသူမိတ်ဖက်များ ကွန်ရက်ကိုအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ၎င်းတို့၏ပံ့ပိုးမှုသည် ဒေသတွင်းပြောင်းလဲမှုဖြစ်စေကာ၊ လူထုစုပေါင်းပါဝင်၍ ရေရှည်တည်တံ့ သော ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကို ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

၃ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်

အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုစောင့်ကြည့်လေ့လာ သုံးသပ်ခြင်း

၃.၁ စောင့်ကြည့်လေ့လာ အကဲဖြတ်မှုစံသတ်မှတ်ချက်များ

အင်းလေးကန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးစီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအား စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း၊ တွေ့ရှိချက်များကို လေ့လာသုံးသပ်ကာ သက်ဆိုင်သူများအား အစီရင်ခံတင်ပြခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေး အစည်းအဝေးပြုလုပ်ခြင်းကို စီမံကိန်းကာလအတွင်း (၆)လ တစ်ကြိမ် ပုံမှန်ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအား စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အကဲဖြတ်မှုစံသတ်မှတ်ချက်များ (key performance indicators - KPIs) ဖြင့် သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ပဓာနကျပါသည်။ အကြောင်းမှာ ၎င်းတို့သည် စီမံကိန်းလုပ်ငန်း တိုးတက်မှု အခြေအနေကို စောင့်ကြည့်နိုင်ရန်၊ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာတွင် တာဝန်ယူမှုတာဝန်ခံမှုများရှိစေရန်၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် လမ်းညွှန်မှုပေးနိုင်ရန် တိုင်းတာနိုင်သော စံနှုန်းများကို သတ်မှတ်ပေးနိုင်သော ကြောင့်ဖြစ်သည်။ စီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ ရှိသည့်အတွက် KPIs များသည် ရေအရည်အသွေး ကောင်းမွန်တိုးတက်ရေး၊ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများကို နဂိုအခြေအနေရရှိစေရန် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး၊ ရည်ရှည်တည်တံ့သော ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ကဲ့သို့သော ရည်ရွယ်ချက်များကို တိတိကျကျ သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ဆောင်မှုများမှ မျှော်မှန်းထားသောရလဒ်များ ရရှိမှု ရှိမရှိကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရာတွင် ကောင်းစွာအထောက်အကူဖြစ်စေပါသည်။ စီမံကိန်းမန်နေဂျာများသည် KPIs များကို ပုံမှန်တွက်ဆသုံးသပ်ခြင်းဖြင့် အခက်အခဲများကို အချိန်မီသိရှိနိုင်ပြီး အရင်းအမြစ်များကို ပိုမိုထိရောက်စွာ ခွဲဝေသုံးစွဲကာ ရေရည်ထိန်းသိမ်းရေး ရည်မှန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီစေရန် နည်းဗျူဟာများကို ပြင်ဆင်နိုင်မည်။ KPIs များသည် ဆက်စပ်ပတ်သက်ဆောင်ရွက်သူများ အချင်းချင်းကြား ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို မြှင့်တင်ပေးပြီး အင်းလေးဒေသ၏ အရေးကြီးသော ဂေဟစနစ်ကို ပြန်လည်ပြုပြင် စောင့်ရှောက်ရာတွင် မြင်သာသော လုပ်ငန်းစဉ်တိုးတက်မှုများကို ပြသနိုင်ခြင်းဖြင့် ယုံကြည်မှုကို တည်ဆောက်ပေးပါသည်။

အောက်ဖော်ပြပါ KPI တစ်ခုချင်းစီအား အခြေခံ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းများနှင့် ချိတ်ဆက် သတ်မှတ်ထားနိုင်ပြီး၊ အချိန်ကာလအလိုက် ပြန်လည်သုံးသပ်၍ တိုးတက်မှုအခြေအနေများကို စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို တိုင်းတာခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု နည်းဗျူဟာများကို ချိန်ညှိဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

၃.၁.၁ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ခံနိုင်ရည်ရှိသော နေအိမ်များနှင့် အခြေခံဆောက်အဦများ ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း

- ✓ ရေကြီးခြင်း၊ ငလျင်လှုပ်ခြင်း၊ လေပြင်းတိုက်ခတ်ခြင်း ရှိခြင်း အစရှိသည့် သဘာဝဘေးဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိသည့် ဒီဇိုင်းဖြင့် ပြန်လည်တည်ဆောက် ထားသော ပျက်စီးအဆောက်အဦရာခိုင်နှုန်း

- ✓ အင်းလေးကန်အတွင်း သမိုင်းတစ်လျှောက် ရေကြီးမှု အမြင့်ဆုံး ရေမှတ်ကို အများမြင်သာသည့် နေရာတွင် ရေမှတ်တိုင်များ စိုက်ထူထားသည့် ကျေးရွာအရေအတွက်နှင့် နေ့စဉ် ရေမှတ်များကို မှတ်တမ်း ထားရှိခြင်း
- ✓ အမြင့်ဆုံးရေကြီးမှုဖြစ်ခဲ့သည့် အခြေအနေကို ခံနိုင်ရည်ရှိစေရန် ဆောက်လုပ်ထားသော အဆောက်အဦအသစ်ရာခိုင်နှုန်း
- ✓ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ခံနိုင်ရည်ရှိသည့် အဆောက်အဦများ တည်ဆောက်မှုနည်းပညာများကို သင်တန်းပေးထားသော လူဦးရေ အိမ်ထောင်စု ကျေးရွာ အရေအတွက်
- ✓ အတည်ပြုထားသည့် ဒီဇိုင်းများ (သို့မဟုတ်) အကြံပြုချက်များနှင့်အညီ တပ်ဆင်ထားသည့် မိလ္လာကန်အရေအတွက်
- ✓ တည်ဆောက်ပြီးစီးပြီး အသုံးပြုနိုင်သည့် ရေဆိုးသန့်စင်စက်ရုံအရေအတွက်
- ✓ မိလ္လာကန်စနစ်များနှင့် ရေဆိုးသန့်စင်သည့်စနစ်များအတွက် ထုတ်ပေးထားသော လိုင်စင် အရေအတွက်
- ✓ လိုင်စင်ရဝန်ဆောင်မှုများမှတစ်ဆင့် စုဆောင်းကောက်ယူပြီး ရေဆိုးသန့်စင်စက်ရုံဖြင့် သန့်စင်နိုင်သော မိလ္လာကန်စနစ်ပစ်ရေ (septic tank effluent) ရာခိုင်နှုန်း

၃.၁.၂ လူထုအခြေပြု သဘာဝဘေးအန္တရာယ် တုန့်ပြန်မှု ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေး အစီအမံများ

- ✓ တည်ဆောက်ပြီးစီးသည့် ဘက်စုံသုံး ရေပေါ်ဘေးအန္တရာယ်ခိုလှုံရေးစခန်း အရေအတွက်
- ✓ ရေဝေရေလဲဒေသများတွင် တပ်ဆင်ထားသည့် မိုးလေဝသစခန်း အရေအတွက်
- ✓ ရာသီဥတုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များနှင့် ရေမျက်နှာပြင်အခြေအနေကို တိုင်းတာ မှတ်တမ်းတင်နေသော တိုင်းတာရေးစခန်း အရေအတွက်
- ✓ ရေကြီးမှုနှင့် ငလျင်အတွက် ကြိုတင်သတိပေးစနစ်များချထားမှု ရရှိသည့် ရပ်ရွာလူထု အရေအတွက်
- ✓ သတိပေးချက်ထုတ်ပြန်ချိန်မှ ရပ်ရွာလူထု သတိပေးချက်ရရှိချိန်အထိ ကြာမြင့်ချိန်
- ✓ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုနှင့် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် သင်တန်းပေး ထားသည့် ဒေသခံရာခိုင်နှုန်း
- ✓ စောင့်ကြည့်ရေးစနစ်များ လည်ပတ်နိုင်ရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသည့် ရပ်ရွာလူထုအဖွဲ့ဝင်များ၏ အရေအတွက်

၃.၁.၃ အင်းလေးကန်ဂေဟစနစ်၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး

- ✓ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အလွန်ကာလ ရေဝေရေလဲဧရိယာတွင် စိုက်ပျိုးထားနိုင်သော အပင် အရေအတွက်
- ✓ လက်ရှိအမှိုက်သိမ်းစနစ်ရှိသည့် ကျေးရွာရာခိုင်နှုန်း
- ✓ အမှိုက်သိမ်းအစီအစဉ်တွင် တက်ကြွစွာပါဝင်နေသော အိမ်ထောင်စုရာခိုင်နှုန်း
- ✓ တစ်လလျှင် ရှင်းလင်းရရှိသော ရေမျောအမှိုက်ပမာဏ ကုဗမီတာ သို့မဟုတ် အလေးချိန်

- ✓ တစ်လလျှင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ကန်များမှာပြင် သန့်ရှင်းရေးလုပ်ငန်းအရေအတွက်
- ✓ အနံ့အသက်များထွက်ကာ အရောင်အဆင်းအားဖြင့်လည်း မဲနက်နေသော ဆိုးရွားစွာ ညစ်ညမ်းနေသည့် ကန်ရေပြင်နေရာများအတွင်း အောက်ဆီဂျင်ပါဝင်မှုနှုန်းမြှင့်တင်ရန် ရေပန်းဖွားစက်များ တပ်ဆင်ခြင်း အိုဇုန်းဓာတ်ငွေ့များ မှုတ်သွင်းပျော်ဝင်စေခြင်း အစရှိသည့် နည်းလမ်းတို့ဖြင့် ရေသန့်စင်စေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း
- ✓ အနည်ထိုင်မှုစောင့်ကြည့်ရေးစခန်း အရေအတွက်နှင့် အစီရင်ခံစာ တင်ပြခြင်း အကြိမ် အရေအတွက်
- ✓ လက်ရှိဆောင်ရွက်နေသော ရေအရည်အသွေးစောင့်ကြည့်ရေးစခန်း အရေအတွက်
- ✓ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ အစီရင်ခံသည့်အကြိမ် အရေအတွက်
- ✓ စောင့်ကြည့်လေ့လာထားသော ဘူမိအပူစွမ်းအင်နှင့် သစ်ဆွေးမြေအညွှန်းကိန်းများ၏ အရေအတွက်
- ✓ တရားမဝင် ကျွန်းမျောစိုက်ပျိုးမြေချဲ့ထွင်မှုနှင့် လျော့ကျမှုရာခိုင်နှုန်း
- ✓ စစ်တမ်းကောက်ယူပြီး မြေပုံရေးဆွဲထားသော ရေဝပ်ဧရိယာနှင့် ကျွန်းမျောစိုက်ခင်းဧရိယာ (ဟက်တာ)
- ✓ နှစ်အလိုက် ဆောင်ရွက်နေသော ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ အကဲဖြတ်မှုအရေအတွက်
- ✓ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းထားပြီး စောင့်ကြပ်လျက်ရှိသည့် ဇုန်သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော စည်းမျဉ်းများ အရေအတွက်

၃.၁.၄ လူနေမှုဘဝ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနှင့် သက်မွေးဝမ်းကျောင်းပညာ သင်ကြားရေး

- ✓ ကျွန်းမျောစိုက်ခင်းမှ အော်ဂဲနစ်/မြေမဲ့/အခြား စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များသို့ ကူးပြောင်းသော ဒေသခံ ရာခိုင်နှုန်း
- ✓ အခြားသောစိုက်ပျိုးရေးနည်းလမ်းများနှင့် ဝင်ငွေရရှိရေးလုပ်ငန်းများတွင် လေ့ကျင့်ပေးထားသော ဒေသခံအရေအတွက်
- ✓ ဗေဒါပင်အားအသုံးပြု၍ ထုတ်လုပ်ထားသော ထုတ်ကုန်အသစ်များ၏အရေအတွက်
- ✓ ဂေဟစနစ်ခရီးသွားလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ပါဝင်ပတ်သက်သူများအတွက် ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့သော စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ရေး သင်တန်းအရေအတွက်
- ✓ အကောင်အထည်ဖော်လည်ပတ်နေသော ဂေဟစနစ်ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဝန်ဆောင်မှုများ၏ အရေအတွက်
- ✓ ဂေဟစနစ်ခရီးသွားလုပ်ငန်း စီမံချက်များကြောင့် ခရီးသွားလာရေးဆိုင်ရာ ဝင်ငွေတိုးတက်မှု ရာခိုင်နှုန်း
- ✓ ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့သော အတတ်ပညာသင်တန်းအစီအစဉ်များ၏ အရေအတွက်
- ✓ သင်တန်းအစီအစဉ်များကို အောင်မြင်စွာတက်မြောက်ပြီးဆုံးခဲ့သော အကျိုးခံစားခွင့်ရသူများ၏ အရေအတွက်

- ✓ အလုပ်အကိုင်ရရှိပြီး ရေရှည်တည်တံ့သောလုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေသည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပညာ လေ့ကျင့်ပေးခံရသူများ၏ ရာခိုင်နှုန်း

၃.၂ အင်းလေးကန်ဒေသ ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအစီအစဉ်အတွက် စောင့်ကြည့်လေ့လာ စိစစ်သုံးသပ်ခြင်း လုပ်ငန်း

အင်းလေးကန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အင်းလေးကန်သဘာဝအတိုင်းပြန်လည်ထိန်းသိမ်းရေး၊ ဒေသခံလူထုပူးပေါင်းပါဝင်မှုနှင့် ဘေးအန္တရာယ်လျော့ချရေး အစရှိသော ကဏ္ဍပေါင်းစုံပါဝင်ဆက်စပ်နေသည့် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်မှုများ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုသို့သော လုပ်ငန်းစဉ်များအား အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်အတွက် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် တိကျသော တိုင်းတာဆောင်ရွက်မှုလုပ်ငန်းများ လိုအပ်ပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသ ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအစီအစဉ်အတွက် စောင့်ကြည့်လေ့လာစိစစ်သုံးသပ်ခြင်းလုပ်ငန်း (Monitoring & Evaluation) သည် လုပ်ငန်းစဉ်ပြီးမြောက်မှုအခြေအနေကို ခြေရာခံနိုင်ရန်၊ ထိရောက်မှုကို ဆန်းစစ်နိုင်ရန်နှင့် တာဝန်ခံမှုများရှိစေရန် စနစ်ကျသောချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းကို ရွေးချယ်စီစဉ်ထားခြင်းကြောင့် ဤစီမံကိန်းအား အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်အတွက် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍဖြစ်ပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာ စိစစ်သုံးသပ်ခြင်းလုပ်ငန်းသည် စီမံကိန်းမန်နေဂျာများနှင့် အကျိုးသက်ဆိုင်သူများမှ ဒေတာအချက်အလက်များ စနစ်တကျကောက်ယူ၍ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရန်၊ ကွာဟချက်များ (သို့မဟုတ်) အားနည်းချက်များကို ဖော်ထုတ်ရန်နှင့် အချိန်နှင့်တပြေးညီ ပြောင်းလဲညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ထားသော နည်းဗျူဟာများကို အခြေပြု၍ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်စေပါသည်။ ၎င်းလုပ်ငန်းသည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ ယခင်ဆောင်ရွက်ချက်များမှ သင်ယူလေ့လာခြင်းနှင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့သူများနှင့် ပြည်သူလူထုထံသို့ စီမံကိန်းရလဒ်များကို ချပြစေခြင်းဖြင့် အင်းလေးကန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ဆောင်ချက်များ၏ အများယုံကြည်လက်ခံနိုင်မှုနှင့် ရေရှည်တည်တံ့နိုင်မှုကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ပါသည်။

ဇယား ၃. ၁ သဘာဝဘေး အန္တရာယ်ဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိသော နေအိမ်များနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး

နည်းလမ်းများ	အတည်ပြုခြင်းနည်းလမ်းများ	အကြိမ်အရေအတွက်
ရေကြီးမှုနှင့် ငလျင်ဒဏ်ခံနိုင်သော အိမ်များ ပြန်လည်တည်ဆောက်ထားသော အရေအတွက်	ဆောက်လုပ်ရေးမှတ်တမ်းများ၊ လက်တွေ့စစ်ဆေးခြင်းများ	သုံးလတစ်ကြိမ်
ရေမျက်နှာပြင်အမြင့်တိုင်းတာသည့် အမှတ်အသားများ တပ်ဆင်ထားသော ကျေးရွာ အရေအတွက်	အမှတ်အသားတပ်ဆင်ထားမှုမှတ်တမ်းများ	သုံးလတစ်ကြိမ်

နည်းလမ်းများ	အတည်ပြုခြင်းနည်းလမ်းများ	အကြိမ်အရေအတွက်
သမိုင်းဝင်ကြေးမူအမြင့်ထက် မြင့်သောနေရာတွင် တည်ဆောက်ထားသောအဆောက်အအုံ အရေအတွက်	အဆောက်အအုံခွင့်ပြုမိန့်များနှင့် အမြင့်ဆုံးရေမျက်နှာပြင်မှတ်တမ်း	သုံးလတစ်ကြိမ်
ဒေသအလိုက် လိုင်စင်ရရှိထားသော ရေဆိုးသန့်စင် စနစ်များ အရေအတွက်	လိုင်စင်မှတ်တမ်းများနှင့် စစ်ဆေးရေးအစီရင်ခံစာများ	သုံးလတစ်ကြိမ်
ဒုတိယအဆင့်သန့်စင်ရေးစနစ်များမှ သန့်စင်ပြီး ထွက်ရှိလာသော ရေဆိုးပမာဏ	သန့်စင်ရေးစက်ရုံများမှ လုပ်ငန်း လည်ပတ်မှု အစီရင်ခံစာများ	သုံးလတစ်ကြိမ်

ဇယား ၃. ၂ ရပ်ရွာအခြေပြ ဘေးအန္တရာယ်ကြိုတင်ကာကွယ်ရေး အစီအစဉ်များ

နည်းလမ်းများ	အတည်ပြုခြင်းနည်းလမ်းများ	အကြိမ်အရေအတွက်
မိုးလေဝသနှင့်ဇေယဇတိုင်းတာရေး စခန်းများ တည်ဆောက်ခြင်း	နည်းပညာဆိုင်ရာတပ်ဆင်မှုအစီရင်ခံစာ များ	ခြောက်လတစ်ကြိမ်
ကြိုတင်သတိပေးစနစ်များ စနစ်တကျ အလုပ်လုပ်နိုင်စွမ်း	စနစ်တကျ စမ်းသပ်မှုမှတ်တမ်းများနှင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှု မှတ်တမ်းများ	ခြောက်လတစ်ကြိမ်
ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော အဖွဲ့အစည်း သင်တန်းများအရေအတွက်	သင်တန်းတက်ရောက်မှုနှင့် အကြံပြုချက် များ အစီရင်ခံစာ	ခြောက်လတစ်ကြိမ်
ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုများတွင် လူထု ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်း	ရပ်ရွာလူထုမှ အကြံပြုချက်များနှင့် ပူးပေါင်းပါဝင် ဆောင်ရွက်မှု မှတ်တမ်းများ	ခြောက်လတစ်ကြိမ်

ဇယား ၃. ၃ အင်းအိုင်ဂေဟစနစ်၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း

နည်းလမ်းများ	အတည်ပြုခြင်းနည်းလမ်းများ	အကြိမ်အရေအတွက်
အမှိုက်စုဆောင်းရေး ဝန်ဆောင်မှု လွှမ်းခြုံနိုင်မှု	ကွင်းဆင်းအစီရင်ခံစာများ၊ အမှိုက် စုဆောင်းရေး လမ်းကြောင်း၏ GPS ခြေရာခံမှတ်တမ်းများ	လစဉ်
အမှိုက်စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်တွင် အိမ်ထောင်စုများ၏ ပါဝင်မှု	ရုတ်တရက်စစ်ဆေးမှုများ၊ ဒေသခံရပ်မိရပ်ဖ များအား စစ်တမ်းကောက်ယူခြင်း	သုံးလတစ်ကြိမ်
ရေပန်း ဖွားစက်များ တပ်ဆင်ခြင်း အိုဇုန်းဓာတ်ငွေ့များ မှုတ်သွင်း ပျော်ဝင်စေခြင်း	နည်းပညာဆိုင်ရာတပ်ဆင်မှုအစီရင်ခံစာများ	ခြောက်လတစ်ကြိမ်

နည်းလမ်းများ	အတည်ပြုခြင်းနည်းလမ်းများ	အကြိမ်အရေအတွက်
စုဆောင်းရရှိသော အမှိုက်ပမာဏ	အမှိုက်သိမ်းသူမှ ထုတ်ပေးသော အမှိုက် အလေးချိန်မှတ်တမ်းများ	အပတ်စဉ်
မျောပါလာသော အမှိုက်များ ရှင်းလင်းခြင်း	အင်းအိုင် စောင့်ကြည့်ရေးမှတ်တမ်း မပြုလုပ်မီ/ ပြုလုပ်ပြီး ဓာတ်ပုံများ	နှစ်ပတ်တစ်ကြိမ်
ရေ၏အရည်အသွေးဆိုင်ရာ ပါမီတာများကို စောင့်ကြည့် အစီရင်ခံခြင်း	ရေအရည်အသွေး စောင့်ကြည့်ရေးစခန်းမှ မှတ်တမ်းများ	နှစ်စဉ်

ဇယား ၃. ၄ လူမှုစီးပွားဘဝပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့်အလုပ်အကိုင်ဖွံ့ဖြိုးရေးသင်တန်းများ

နည်းလမ်းများ	အတည်ပြုခြင်းနည်းလမ်းများ	အကြိမ်အရေအတွက်
အော်ဂဲနစ်/မြေမဲ့စိုက်ပျိုးစနစ်သို့ ကူးပြောင်းသည့် လယ်သမားအရေအတွက်	စိုက်ပျိုးရေး တိုးချဲ့မှုအစီရင်ခံစာများ	နှစ်စဉ်
အကျိုးရှိသော နည်းလမ်းများဖြင့် ပြန်လည်အသုံးပြုထားသည့် ဗေဒါပင်ပမာဏ	စွန့်ပစ်ပစ္စည်း ပြန်လည်အသုံးချမှု စီမံကိန်း မှတ်တမ်းများ	နှစ်စဉ်
သာဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အခြေပြု ခရီးသွားများနှင့် ခရီးသွားဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများ တိုးပွားလာမှု	ခရီးသွားလာရေးဌာန၏ စာရင်းအင်း အချက်အလက်များ	နှစ်စဉ်
အလုပ်အကိုင်အသစ်များအတွက် လေ့ကျင့်သင်ကြားမှု ရရှိထားသော ပုဂ္ဂိုလ် အရေအတွက်	လေ့ကျင့်သင်ကြားမှု တက်ရောက်မှတ်တမ်းများ အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်မှတ်တမ်းများ	နှစ်စဉ်

၃.၃ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးနှင့် အကြံပြုချက်များတွင် ပါဝင်သော ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

အင်းလေးကန် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အလွန် ပြန်လည်ပြုထူထောင်ရေးစီမံကိန်း၏ အောင်မြင်မှုသည် ရှေ့ဆက် ဆောင်ရွက်မည့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးနှင့် အကြံပြုချက်လုပ်ငန်းများတွင် ကဏ္ဍအမျိုးမျိုးမှ ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ၏ တက်ကြွစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအပေါ် အဓိကမူတည်ပါသည်။ အင်းလေးကန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအာဏာပိုင်အဖွဲ့သည် ဗဟိုညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့အဖြစ် ဆောင်ရွက်သွားရမည်ဖြစ်ပြီး မိလ္လာ စနစ်တပ်ဆင်ခြင်းများတွင် လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း၊ ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းခွင်အား ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲခြင်း၊ အိမ်ရာနှင့်အခြေခံအဆောက်အအုံများ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများအား အရည်အသွေးပြည့်မီခြင်း ရှိမရှိ လိုက်လံစစ်ဆေးခြင်းတို့ကို အဓိကထားဆောင်ရွက်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့မှ စွန့်ပစ်ရေ စုဆောင်းခြင်းဝန်ဆောင်မှုနှင့် ရေဆိုးသန့်စင်စနစ်လည်ပတ်ခြင်းအား စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းနှင့်အညီ ဆောင်ရွက် စေရန်လည်း ကြီးကြပ်သွားရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဒေသခံများ၊ ကျေးရွာအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်သော ဒေသခံအသင်းအဖွဲ့များသည် အခြေခံအချက်အလက်များ ရယူစုဆောင်းခြင်း၊ အစီရင်ခံခြင်းနှင့် ရေမျက်နှာပြင်တိုင်းတာသည့် အမှတ်အသားများ၊ မိလ္လာစနစ်များနှင့် အရေးပေါ်ကယ်ဆယ်ရေးစခန်းများပါဝင်သော အခြေခံအဆောက်အအုံများ ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းခြင်းများတွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဒေသခံများ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုသည် မိုးလေဝသနှင့် ဇလဗေဒစခန်းများ အပါအဝင် စောင့်ကြည့်ရေးစနစ်များကို ထိရောက်စွာ လည်ပတ်ဆောင်ရွက်စေရန်နှင့် ရေကြီးမှုသတိပေးစနစ်များသည် ဒေသလိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီကာ အချိန်နှင့်တပြေးညီ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် အထောက်အကူပြုမည် ဖြစ်ပါသည်။

သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနများနှင့် ဦးစီးဌာနများဖြစ်သော ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန၊ ဆည်မြောင်းနှင့် ရေအသုံးချမှုစီမံခန့်ခွဲရေးဦးစီးဌာနနှင့် သစ်တောဦးစီးဌာနများမှ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာလမ်းညွှန်မှု၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းထိန်းသိမ်းမှုများနှင့် ဒေသခံများအတွက် စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေး ပံ့ပိုးကူညီမှုများကို ဆောင်ရွက်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့၏တာဝန်ဝတ္တရားများမှာ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းများအား ပုံမှန်လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ နယ်မြေသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် အဆောက်အအုံဆောက်လုပ်မှုဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များကို လိုက်နာစေခြင်းနှင့် ဂေဟစနစ်နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအား ဆန်းစစ်လေ့လာ စိစစ်သုံးသပ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များပင် ဖြစ်ပါသည်။

ပညာရပ်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဒေသခံအကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များသည် အင်းလေးကန်၏ နန်းအနည်ထိုင်နှုန်း၊ ရေအရည်အသွေးနှင့် ဂေဟစနစ်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ထိရောက်သော အကဲဖြတ် ဆန်းစစ်ခြင်း လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ပံ့ပိုးကူညီဆောင်ရွက်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်း အာဏာပိုင်အဖွဲ့များနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုဆိုင်ရာ သင်တန်းကျောင်းများသည် ဒေသခံများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုကို မူလအခြေအနေပြန်လည်ရောက်ရှိအောင် ဆောင်ရွက်မှုများကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုသွားမည် ဖြစ်ပြီး ဆောင်ရွက်သည့်အစီအစဉ်များ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် ဆွေးနွေးတုံ့ပြန်ချက်များ ပေးသွားရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ လုပ်ဆောင်နေစဉ်တစ်လျှောက် ကျေးရွာအဆင့် ပါဝင်ဆွေးနွေးမှုအစည်းအဝေးများ၊ အများပြည်သူသိရှိနိုင်ရန် ကြေညာသင်ပုန်းများတွင် အစီရင်ခံခြင်း၊ ဒီဂျစ်တယ် ဆက်သွယ်ရေးစနစ် သတင်းဖြန့်ဝေခြင်းများစသည့် အကြံပြုချက်များကို ရယူနိုင်သော ယန္တရားများကို အပြန်အလှန် သတင်းအချက်အလက် ဖလှယ်နိုင်ရန် ဖော်ဆောင်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။

၃.၄ လိုအပ်ချက်များ ပြုပြင်ဖြည့်စွက်လုပ်ဆောင်ရန် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိသော စီမံခန့်ခွဲမှုနည်းဗျူဟာများ
အင်းလေးကန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစီမံကိန်းသည် ပြောင်းလဲလာသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာနှင့် ရာသီဥတုဆိုင်ရာ အခြေအနေများကို တုံ့ပြန်နိုင်ရန်အတွက် ခံနိုင်ရည်ရှိမှု၊ လိုက်လျောညီထွေမှုနှင့် ရေရှည်တည်တံ့မှုတို့ကို သေချာစေရန် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်သော စီမံခန့်ခွဲမှုနည်းဗျူဟာအား အသုံးပြုရပါမည်။ ဤချဉ်းကပ်နည်းလမ်းသည် အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ စောင့်ကြပ်

လေ့လာခြင်းနှင့် အကြံပြုချက်အပေါ် အခြေခံ၍ စဉ်ဆက်မပြတ်သင်ယူမှု၊ ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုနှင့် တိုးတက်မှုများကို အလေးထား ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

အဓိကဗျူဟာများတွင် သမိုင်းဖြစ်ရပ်များနှင့် လက်ရှိရေကြီးမှုအခြေအနေများကို မှတ်တမ်းယူသိမ်းဆည်းနိုင် ရန် ကျေးရွာတစ်ခုစီတွင် ရေမျက်နှာပြင်အခြေအနေကို သိစေနိုင်သော ရေမှတ်တိုင်များ ပြုလုပ်ခြင်းတို့ ပါဝင် ပါသည်။ နောင်အနာဂတ်တွင် အခြေခံအဆောက်အအုံဒီဇိုင်းများ စဉ်းစားရာ၌ အိမ်ရာနှင့် အများသုံး အဆောက်အအုံများကို ခန့်မှန်းထားသော ရေမြှုပ်နိုင်သည့် ရေမျက်နှာပြင်အထက် တည်ဆောက်နိုင်ရန် ထိုသတင်းအချက်အလက်များမှ ရယူနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဆောက်လုပ်ရေးလမ်းညွှန်ချက်များကို ပုံမှန်ပြန်လည် စိစစ်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်းများသည် နန်းအနည်အနှစ်ပုံစံများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အန္တရာယ်များ ပြောင်းလဲမှုများအပေါ် ဒေသခံပြည်သူများမှ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် ထိရောက်စွာ တုံ့ပြန် နိုင်စေမည် ဖြစ်ပါသည်။

အင်းလေးကန်အတွင်း နန်းအနည်ထိုင်မှုမြင့်တက်လာခြင်းကို စီမံသည့်အနေဖြင့် လူသားတို့၏ ပါဝင်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော သက်ရောက်မှုများကို လျှော့ချရန် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်သော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် ရပ်သူ ရပ်သားများအား ပညာပေးလုပ်ငန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ရပ်ရွာ၏ ပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေပေါ်မူတည်၍ ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိစွာ အကောင်အထည် ဖော်နိုင်ရန်အတွက် ဗဟိုမှထိန်းချုပ်မှုမရှိသော စွန့်ပစ်ရေဆိုးစီမံခန့်ခွဲမှုဗျူဟာကို ဒေသခံများ ကိုယ်တိုင် လုပ်ဆောင်သည့် စွန့်ပစ်ရေဆိုးစုဆောင်ခြင်းနှင့် သန့်စင်ခြင်းဝန်ဆောင်မှုများနှင့်အတူ ပေါင်းစပ် အကောင် အထည်ဖော်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ လိုင်စင်ရမိလွှာကန်များ အသုံးပြုရန် မိတ်ဆက်ခြင်းနှင့် ကျေးရွာလူထုမှ စီမံခန့်ခွဲသော ရေဆိုးသန့်စင်စနစ်များကို လိုအပ်သလို ညှိနှိုင်းအကောင်အထည်ဖော်သွားရမည်ဖြစ်ပြီး နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးပံ့ပိုးမှုများကိုလည်း ရပ်ရွာလိုအပ်ချက်များနှင့်အညီ အဆင့်မြှင့်တင်သွားရမည် ဖြစ်ပါ သည်။

ရပ်ရွာအခြေပြု ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို မိုးလေဝသနှင့် ဇလဗေဒစခန်းများ မှ အချိန်နှင့် တပြေးညီရရှိသော အချက်အလက်များနှင့် ဗဟိုအချက်အလက်စင်တာတွင် မှတ်တမ်းတင်ထား သည့် အလိုအလျောက် ရေမျက်နှာပြင်တိုင်းတာသည့် ကိရိယာများမှ ရရှိသော အချက်အလက်များဖြင့် လမ်းညွှန်ဆောင်ရွက်သွားရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤစနစ်များသည် ရေကြီးမှုနှင့် ငလျင်ကြိုတင်သတိပေးစနစ်ကို အဆက်မပြတ် အဆင့်မြှင့်တင်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေပြီး နည်းပညာအသစ်များနှင့် အချက်အလက် များ ရရှိသည်နှင့်အညီ မွမ်းမံပြင်ဆင်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဒေသခံများအား ဤစနစ်များကို လည်ပတ် အသုံးပြုနည်းနှင့် ထိန်းသိမ်းနည်းများ သင်ကြားပေးထားပါက ရေရှည်တွင် နည်းလမ်းတကျဖြစ်ကာ ဒေသ အခြေပြုညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများကို ပြုလုပ်နိုင်ပါမည်။ ဘေးအန္တရာယ်အမျိုးမျိုးအတွက် အရေးပေါ်တုံ့ပြန် ဆောင်ရွက်ရန် အစီအမံများ ရေးဆွဲထားရမည်ဖြစ်ပြီး ကျွမ်းကျင်သော ကယ်ဆယ်ရေးအဖွဲ့များနှင့်အတူ အစမ်း လေ့ကျင့်မှုများကို ပုံမှန်ပြုလုပ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကယ်ဆယ်ရေးအဖွဲ့များကို ကျေးရွာ (ရပ်ကျေး) အဆင့် တွင် ဖွဲ့စည်းထားရမည်ဖြစ်ပြီး အနီးပတ်ဝန်းကျင်ရှိ အခြားဒေသခံပြည်သူများနှင့်အတူ ထိရောက်စွာ

ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ပြင်ဆင်ထားသင့်ပါသည်။ အင်းလေးဒေသတစ်ခုလုံးတွင် ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်စနစ်ကို စနစ်တကျပြင်ဆင်တည်ဆောက်ထားရပါက အချိန်နှင့်တပြေးညီ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု များနှင့် ထိရောက်သော တုံ့ပြန်မှုများ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အထောက်အပံ့ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် သဘာဝ ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ အသိပညာပေးခြင်းနှင့် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများကို မြှင့်တင်ရန် ပုံမှန် ရပ်ရွာအခြေပြု ဆွေးနွေးပွဲများနှင့် ပညာပေးအစီအစဉ်များလည်း လိုအပ်ပါသည်။

နန်းအနည်ထိုင်မှုနှင့် ရေအရည်အသွေးစောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းများပါဝင်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြန်လည် ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများအား လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေသော စီမံဆောင်ရွက်မှုဖြစ်စေရန် စီစဉ်ထားရှိရပါ မည်။ ဘူမိအပူစွမ်းအင်အငွေ့စိမ့်ထွက်ခြင်း သို့မဟုတ် သစ်ဆွေးမြေလွှာအနေအထား ပြောင်းလဲခြင်းများ ကဲ့သို့သော အန္တရာယ်အသစ်များ ပေါ်ထွက်လာပါက ထိန်းသိမ်းရေးနည်းဗျူဟာများကို ပြန်လည်ချိန်ညှိသွားရ မည်ဖြစ်ပါသည်။ ရေရှည်တည်တံ့သော အရင်းအမြစ်စီမံခန့်ခွဲမှုကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် ဇီဝမျိုးစုံ မျိုးကွဲများ လေ့လာဆန်းစစ် စိစစ်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှု အကဲဖြတ်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း သည် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားရမည့် မြေအသုံးချမှု စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် ဦးစားပေး ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းများကို လမ်းညွှန်မှုများ ပြုလုပ်သွားနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများကို လူမှုစီးပွားရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများအပေါ် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်၍ ဆန်းသစ်တီထွင်သော နည်းလမ်းများဖြင့် တုံ့ပြန်နိုင် ရန် စနစ်တကျ ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်သွားရမည်ဖြစ်ပါသည်။ သမားရိုးကျစိုက်ပျိုးရေးနည်းစနစ်မှ အော်ဂဲနစ် (သို့မဟုတ်) မြေမဲ့စိုက်ပျိုးနည်း (Hydroponic) သို့ အဆင့်ဆင့်ကူးပြောင်းခြင်းကို ဒေသခံများဦးဆောင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်သွားရမည်ဖြစ်ပြီး ရလဒ်များကို မျက်ခြေမပြတ် စောင့်ကြည့်အကဲဖြတ်သွားရ မည်ဖြစ်ပါသည်။ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း သင်တန်းများကိုလည်း ဈေးကွက် လိုအပ်ချက်များနှင့် ဂေဟစနစ် ဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ ပြုပြင်မွမ်းမံသွားရမည် ဖြစ်ပြီး ဗေဒါပင်များပြန်လည်အသုံးချမှု လုပ်ငန်းများကိုလည်း နည်းပညာဆိုင်ရာတိုးတက်မှုများနှင့် ဒေသခံလူထု၏ လက်ခံမှုအခြေအနေအရ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စွာ စီမံဆောင်ရွက်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။

စီမံကိန်း၏ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်သော စီမံခန့်ခွဲမှုဖွဲ့စည်းမှုတော်ဝင်သည် ပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်လာသော ဖြစ်ရပ် များကို အခြေခံ၍ ပြန်လည်သုံးသပ်ချက်များ၊ သင်ခန်းစာများ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများကို ချိန်ညှိ ကာ အင်းလေးကန်ဒေသ အရှည်တည်တံ့စေရန် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းအတွက် လိုအပ်သော ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော်စေနိုင်ရန် ဖြစ်ပါ သည်။

လေ့လာဆန်းစစ်ရေးအဖွဲ့သည် ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များ၊ စုဆောင်းရရှိသောမှတ်တမ်းများနှင့် ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ၏ အကြံပြုချက်များကို အခြေခံကာ “သဘာဝဘေးအန္တရာယ် အလွန်ကာလ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု စောင့်ကြည့်

လေ့လာ စိစစ်သုံးသပ်ခြင်း အစီရင်ခံစာအား” တင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းစောင့်ကြည့်လေ့လာ စိစစ်သုံးသပ်ခြင်း အစီရင်ခံစာ၌ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများ၏ လုပ်ဆောင်ချက် အခြေအနေများအပါအဝင် အင်းလေးကန်၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများနှင့် ပျက်စီးယိုယွင်းမှု လက္ခဏာများ ရှိ/မရှိ စသည်တို့ကို ဆန်းစစ်လေ့လာကာ အဓိကသက်ဆိုင်သော အင်းသူအင်းသားများနှင့် သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်း များသို့ တင်ပြသွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။

၄ အင်းလေးကန်နှင့် ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း

၄.၁ ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များ၊ အများပြည်သူနှင့် ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

အင်းလေးဒေသ၏ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် အလွန်ကာလ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး စီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အင်းလေးကန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အာဏာပိုင်အဖွဲ့(ILRA)၊ ဒေသခံအာဏာပိုင်များ၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဒေသအခြေပြု လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ(NGOs)နှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ (INGOs)တို့အကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် ဒေသခံများ၏ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိရေး၊ လူတိုင်းပါဝင်ပတ်သက် နိုင်ခွင့်ရှိရေးနှင့် ရေရှည်လက်တွဲဆောင်ရွက်မှု တည်တံ့မှုရှိရေး တို့အတွက် အလွန်အရေးပါပါသည်။ စီမံကိန်းတွင် ပါဝင်ပတ်သက်သူ အဖွဲ့အစည်းတိုင်းသည် စီမံကိန်းဆောင်ရွက်ရန် နယ်ပယ်တစ်ခုချင်းစီတွင် အောင်မြင်စေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်သော်လည်း အခြားသောအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အပြန်အလှန် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်သော အခန်းကဏ္ဍများလည်း ရှိနေပါသေးသည်

၄.၁.၁ ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များ

ဒေသဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဌာနဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် အောက်ပါ အခန်းကဏ္ဍများတွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

- **စီမံကိန်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများ သတ်မှတ်ပေးခြင်း** - သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ဒဏ် ခံနိုင်ရည်ရှိသော အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့် အင်းလေးကန်၏ ဂေဟစနစ်ကို ထိခိုက်စေလွယ် သော ဇုန်/နေရာများတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ရေရှည်တည်တံ့စေရန် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်နိုင် ရေးအတွက် ဆောက်လုပ်ရေးနှင့် မြေအသုံးချမှု ဥပဒေများကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်း အကောင်အထည်ဖော် ခြင်း။
- **လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်မှု** - အင်းလေးကန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အာဏာပိုင်အဖွဲ့မှ မိလ္လာကန်တပ်ဆင်ခြင်း၊ မိလ္လာကန် စွန့်ပစ်ရည်စုဆောင်းခြင်း ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် စွန့်ပစ်ရေဆိုး သန့်စင်ရေး စက်ရုံများ တည်ဆောက်ခြင်း၊ လည်ပတ်ခြင်း တို့အတွက် လိုင်စင်များ ထုတ်ပေးခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်ခြင်း။
- **သတင်းအချက်အလက် စီမံခန့်ခွဲမှု** - ရေအရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာနှင့် မိုးလေဝသဆိုင်ရာ စောင့်ကြည့် လေ့လာမှုများအတွက် ပင်မသတင်းအချက်အလက်ဌာန တည်ထောင်ခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းခြင်းတို့ကို ဦးစီးဦးဆောင်မှုပြုပြီး သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကြိုတင်ကာကွယ်ရေး သတိပေးစနစ်များ ပြင်ဆင်နိုင်ရန် ပံ့ပိုးပေးခြင်း။

- **မူဝါဒအကောင်အထည်ဖော်မှု** - သယံဇာတနှင့် သစ်တောရေးရာ ဝန်ကြီးဌာန၏ ရေရှည်ထိန်းသိမ်းရေး စီမံကိန်းများကို ဒေသဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့်အညီ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် အထောက်အကူပြုပေးခြင်း။
- **အရင်းအမြစ်စုဆောင်းမှု** - အခြေခံအဆောက်အအုံများ၊ ဘေးအန္တရာယ်ခိုလှုံရာနေရာများနှင့် သင်တန်းပို့ချခြင်းနှင့် မျက်နှာစုံညီ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းပြုလုပ်ရန် နေရာများအတွက် ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာများ ခွဲဝေခြင်းနှင့် ပြည်နယ်အဆင့် အဖွဲ့အစည်းများထံမှ ထောက်ပံ့မှုများ ပြုလုပ်ပေးခြင်း

၄.၁.၂ အများပြည်သူနှင့် ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများ

- **အသိပညာမြှင့်တင်ရေးနှင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး** - ကမ်ပိန်းများ၊ လူထုဆွေးနွေးပွဲများမှတစ်ဆင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၏ သက်ရောက်မှုများနှင့် ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး အသိပညာမြှင့်တင်ပေးခြင်း။
- **လူမှုရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှု** - ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများ၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တရားမျှတမှုနှင့် ထိရောက်မှုတို့ကို စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ အထူးသဖြင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုများနှင့် နေအိမ်ခွဲဝေခြင်းဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုများကို ဦးစားပေးစောင့်ကြည့်ခြင်း။
- **လူထုတုံ့ပြန်မှု ဆက်သွယ်ရေး လမ်းကြောင်းများ** - စီမံကိန်းအကောင်အထည်ဖော်မှုနှင့် စီမံကိန်းအတွက် စိန်ခေါ်မှုများဆိုင်ရာ ဒေသခံပြည်သူလူထု၏ အမြင်များကို စုဆောင်းခြင်း၊ အတည်ပြုခြင်းနှင့် အစီရင်ခံခြင်းတို့အတွက် ဒေသခံအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် အာဏာပိုင်များကြား ဆက်သွယ်နိုင်မည့် လမ်းကြောင်းများ နည်းလမ်းများဖြင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်း။
- **လူတိုင်း ပါဝင်နိုင်မှု** - အင်းလေးကန်ဒေသ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနှင့် ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အားလုံးတွင် ကျား/မ-တန်းတူညီမျှမှုကို အလေးထားသော၊ လူငယ်များပါဝင်သော လူမှုဘဝတန်းတူညီမျှမှုရှိသော နည်းလမ်းများကို ကျင့်သုံးရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း။

၄.၁.၃ လူထုအခြေပြု လူမှုဖွဲ့အစည်းများ

- **တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း** - လူထုအခြေပြု လူမှုဖွဲ့အစည်းများ၊ မြို့နယ်အခြေပြု ဆောင်ရွက်သူများသည် ရေမှတ် အနိမ့်အမြင့် မှတ်တိုင်များ စိုက်ထူခြင်းနှင့် မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ ဘေးအန္တရာယ်ခိုလှုံရာနေရာများ စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ကျေးရွာအဆင့် မိလ္လာကန်စွန့်ပစ်ရေ စီမံခန့်ခွဲမှုအပါအဝင် ဒေသတွင်း လှုပ်ရှားမှုများကို တိုက်ရိုက်ဆောင်ရွက်သူများအဖြစ် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ခြင်း။
- **စောင့်ကြည့်ထိန်းသိမ်းခြင်း** - ရေကြီးမှုစောင့်ကြည့်စနစ်များ၊ မိလ္လာကန်များနှင့် စွန့်ပစ်ရေဆိုးသန့်စင်ရေး စက်ရုံများ၏ လည်ပတ်မှုနှင့် ပုံမှန်ထိန်းသိမ်းမှုလုပ်ငန်းများကို စောင့်ကြည့်ထိန်းသိမ်းခြင်း။
- **စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်း** - အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း၍ အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေး၊ သဘာဝဘေးဘေးအန္တရာယ်ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုနှင့် အခြားအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများတွင် ဒေသခံများ ဦးဆောင်လေ့ကျင့်ပို့ချမှုများ ဖြစ်မြောက်အောင် ဆောင်ရွက်စေခြင်း။

- **အပြုအမူပြောင်းလဲရေးတွန်းအားပေးသူများ** - ဂေဟစနစ် အကျိုးပြုခရီးသွားလုပ်ငန်း ၊ စွန့်ပစ်ပစ္စည်း လျှော့ချခြင်းနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များကို မဆုံးရှုံးစေသော စိုက်ပျိုးရေး နည်းပညာအသုံးပြုခြင်း ကဲ့သို့သော ရေရှည်တည်တံ့သည့် အလေ့အထများကို တတ်သိပညာရှင် အဖွဲ့များမှတစ်ဆင့် ကျင့်သုံးရန် တွန်းအားပေးခြင်း။

၄.၁.၄ အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ

- **နည်းပညာအထောက်အကူပေးခြင်း** - သဘာဝဘေးဒဏ်ခံနိုင်သော အိမ်တည်ဆောက်ရေး နည်းစနစ် များ၊ ပတ်ဝန်းကျင်စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်လျှော့ချရေးနှင့် ကြိုတင် သတိပေးစနစ်များတွင် နည်းပညာဆိုင်ရာအကြံများ ပံ့ပိုးပေးခြင်း။
- **အထောက်အပံ့ အစီအစဉ်များ** - ဒေသခံပြည်သူများအတွက် သင်တန်းအစီအစဉ်များ၊ အသက်မွေးဝမ်း ကျောင်းလုပ်ငန်းများ စတင်ဆောင်ရွက်နိုင်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းများနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုလုပ်ငန်းများကို အစိုးရ၊ ဒေသအခြေပြု လူမှုဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းညှိနှိုင်း၍ ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်ခြင်း။
- **တီထွင်ဆန်းသစ်မှုနှင့် စမ်းသပ်လုပ်ငန်းများ** - ကျွန်းကျေး/မြေသားကို အသုံးမပြုဘဲ ရေ နှင့် အာဟာရ ဓာတ်ပျော်ရည်ကိုသာ အခြေခံပြီး အပင်စိုက်ပျိုးသည့် နည်းပညာ အသုံးပြုခြင်း၊ ဗေဒါပင်များကို ထုတ်ကုန်လုပ်ငန်းတွင် အကျိုးရှိစွာ အသုံးပြုနိုင်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ရေပေါ်အဆောက်အအုံ များ တည်ဆောက်အသုံးပြုခြင်း ကဲ့သို့သော ဆန်းသစ်သည့် ဖြေရှင်းနည်းများကို မိတ်ဆက်ခြင်းနှင့် ရှေ့ပြေးစမ်းသပ်ဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်ခြင်း။
- **စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းနှင့် တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်မှုများအား လေ့လာ စိစစ်သုံးသပ်ခြင်း** - စောင့်ကြည့် လေ့လာရေး ပြုလုပ်ရာတွင် လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ရလဒ်များကို ဖေါင်ပုံစံဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ရန် mobile apps အသုံးပြုစေခြင်း၊ စီမံကိန်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ ကောက်ယူပုံ လေ့ကျင့်ပေးခြင်း၊ အညွှန်းများနှင့် အညွှန်းကိန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ပံ့ပိုးခြင်း၊ သင်ယူမှုနှင့် မြှင့်တင်ရေး အတွက် စီမံကိန်းအကျိုးသက်ရောက်မှုများကို လွတ်လပ်စွာ အကဲဖြတ်ခြင်း။

၄.၁.၅ နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (INGOs)

- **ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုနှင့် နည်းဗျူဟာမြောက် လမ်းညွှန်မှု** - သဘာဝဘေးဒဏ်ခံနိုင်ရေးနှင့် ရာသီ ဥတုဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိရေး၊ ဂေဟစနစ်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော ဘဝရပ်တည်မှု ရရှိရေးအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်ကောင်းများနှင့်အညီ နိုင်ငံတကာ ငွေကြေး ထောက်ပံ့မှုများ စုစည်းရယူရေးအတွက် နည်းဗျူဟာများအား လမ်းညွှန်ပေးခြင်း။
- **အသိပညာဖလှယ်မှုနှင့် နည်းပညာလွှဲပြောင်းမှု** - အခြားနိုင်ငံများ၊ ရေကန်ရှိသောဒေသများနှင့် ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများ၊ မူဝါဒဆွေးနွေးပွဲများနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများမှတစ်ဆင့် အသိပညာဖလှယ်မှုများကို လွယ်ကူချောမွေ့စေခြင်း။

- **စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်မှု** - ဒေသခံအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းများအား စီမံကိန်းစီမံခန့်ခွဲမှု၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းလိုက်နာမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေအုပ်ချုပ်မှု စသည့် ဘာသာရပ်များတွင် လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခြင်းဖြင့် ရေရှည်တည်တံ့သော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကို ပံ့ပိုးကူညီခြင်း။
- **နိုင်ငံတကာ ဖိုရမ်များတွင် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှု** - ဒေသဆိုင်ရာ အောင်မြင်မှုပုံရိပ်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို ကမ္ဘာ့အဆင့်မြင့်များသို့ မြှင့်တင်ပေးခြင်းဖြင့် ရေရှည်ပံ့ပိုးကူညီမှုများ ဆွဲဆောင်ရယူရန်နှင့် ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာအဆင့်တွင် မူဝါဒဆိုင်ရာ ညီညွတ်မှုများကို မြှင့်တင်ရန်။

၄.၂ အမျိုးသားဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း

အင်းလေးကန်ဒေသ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အလွန်ကာလ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစီမံကိန်း အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် အမျိုးသားဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ထိရောက်သော ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများသည် လွန်စွာ အရေးကြီးပါသည်။ ဒေသဆိုင်ရာ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အမျိုးသား သဘာဝဘေးအန္တရာယ် လျော့ချရေးနည်းဗျူဟာများနှင့် ဟန်ချက်ညီအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်းများမှ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှု၊ စည်းမျဉ်းထိန်းသိမ်းရေးအခွင့်အာဏာများနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်များသည်လည်း အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍများဖြစ်ပါသည်။

၁။ ဘေးအန္တရာယ်စီမံခန့်ခွဲမှုဦးစီးဌာန (DDM) နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း

အင်းလေးကန် ဂေဟစနစ် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အာဏာပိုင်အဖွဲ့ (ILRA) သည် လူမှုဝန်ထမ်း၊ ကယ်ဆယ်ရေး နှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်တွင်ရှိသော ဘေးအန္တရာယ်စီမံခန့်ခွဲရေးဌာန (DDM) နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် ပြန်လည် တည်ဆောက်ရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ဆောင်ရွက်မှုများသည် အမျိုးသား ဘေးအန္တရာယ် ဒဏ်ခံနိုင်မှု စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီစေမည်ဖြစ်ပြီး ဘေးအန္တရာယ် စီမံခန့်ခွဲရေးဌာန၏ ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ ဇုံအပိုင်းအခြားပြ မြေပုံရေးဆွဲခြင်း၊ အဆောက်အဦ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် အရေးပေါ်တုံ့ပြန်ရေး အစီအစဉ် များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ကျွမ်းကျင်မှုသူများထံမှလည်း အကျိုးကျေးဇူးများ ရရှိစေမည်ဖြစ်ပါသည်။

၂။ ပူးပေါင်းစီမံကိန်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ခံနိုင်ရည်အကဲဖြတ်ခြင်း

ဘေးအန္တရာယ်စီမံခန့်ခွဲရေးဌာနအနေဖြင့် ဒေသအတွင်းရှိ ဘေးအန္တရာယ်မျိုးစုံ စစ်တမ်းကောက်ယူခြင်းနှင့် ထိခိုက်မှုဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်လေ့လာချက်များကို သတင်းအချက်အလက်များကို အချိန်နှင့်တပြေးညီ ဆောင်ရွက် ထားရှိပြီး ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ လေ့လာဆန်းစစ်ချက်များကို ဘေးအန္တရာယ်ဒဏ် ခံနိုင်ရည်ရှိသော နေအိမ်များ၊ အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့် အရေးပေါ်ကြိုတင်သတိပေးစနစ်များ ရေးဆွဲရာတွင် လမ်းညွှန်အဖြစ် သုံးစွဲနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ပြောင်းလဲနေသော ဘေးအန္တရာယ်အခြေအနေများနှင့် ဇလဗေဒဆိုင်ရာ အချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံ၍ ဘေးအန္တရာယ်ကာကွယ်ရေး အစီအစဉ်များကို နောက်ဆုံးပေါ်

အခြေအနေနှင့်အညီ ပြင်ဆင်နိုင်ရန်အတွက် ပူးပေါင်းစိစစ်သုံးသပ်ခြင်းဆိုင်ရာ အစည်းအဝေးများကိုလည်း ပုံမှန်ကျင်းပသွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။

၃။ မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသားအဆင့်ဘေးအန္တရာယ်လျှော့ချရေးအစီအမံများဆိုင်ရာမူဘောင်နှင့် အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်း

သဘာဝဘေးအန္တရာယ်လျှော့ချခြင်း အစီအစဉ်များရေးဆွဲခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားဆိုင်ရာ မူဘောင်သတ်မှတ်ချက်များ၊ ဆန်ဒိုင်း (Sendai) မူဘောင်သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိစေရန် ရေးဆွဲ ဆောင်ရွက်သွားရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများသည် မဟာဗျူဟာမြောက် ပူးပေါင်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ပြီး အမျိုးသားအရင်းအမြစ်များကို ထိထိရောက်ရောက် အသုံးပြုခြင်းတို့ ကြောင့် နိုင်ငံတကာငွေကြေးအထောက်အပံ့နှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ အကူအညီများ ရရှိမှုနိုင်မှုကို တိုးမြှင့်စေပါ သည်။

၄။ အချက်အလက်များ မျှဝေခြင်းနှင့် စနစ်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း

အင်းလေးကန်၏ မိုးလေဝသနှင့် ဇလဗေဒဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရန်အတွက် ဘေးအန္တရာယ် စီမံခန့်ခွဲမှုဦးစီးဌာန(DDM) နှင့် မိုးလေဝသနှင့် ဇလဗေဒညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန (DMH) တို့မှ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော အမျိုးသားအဆင့် ကြိုတင်သတိပေးရေးစနစ်၊ သတင်းအချက်အလက်များဆိုင်ရာ စနစ်များနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက် သွားရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် အချိန်နှင့် တပြေးညီ သတင်းအချက်အလက်များကို ပေးပို့ဖလှယ်နိုင်စေပြီး သတိပေးချက်များကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း ထုတ်ပြန်နိုင်ကာ ဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်မှုအပေါ် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများလည်း ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာစေမည် ဖြစ်ပါသည်။

၅။ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များ

ဌာနဆိုင်ရာနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများမှ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်လျှော့ချရေး၊ အရေးပေါ်တုံ့ပြန် ဆောင်ရွက်မှု၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဒဏ် ခံနိုင်ရည်ရှိသော အခြေခံအဆောက်အအုံ ဖွံ့ဖြိုးတည်ဆောက်ရေးတို့ နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဒေသခံအာဏာပိုင်များနှင့် ရပ်ရွာလူထုအား သင်တန်းများပို့ချခြင်းနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များ ပေးသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတွင် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ၊ လက်တွေ့ပုံစံပြု လေ့ကျင့်ခန်းများ၊ ဒေသတွင်း လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသော နည်းပညာဆိုင်ရာ လက်စွဲစာအုပ်များ ပါဝင်မည်ဖြစ်သည်။

၆။ အရေးပေါ်ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုနှင့် တုံ့ပြန်ရေး ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု

ရေပေါ်ဘက်စုံသုံး အဆောက်အအုံနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အရေးပေါ်အစီအမံများကို အရေးပေါ် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှု မူဘောင်တွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲရမည်ဖြစ်သည်။ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်ပွားစဉ်အတွင်း လျင်မြန်ထိရောက် သော တုံ့ပြန်မှု၊ အရင်းအမြစ်များ ထိရောက်စွာ စုစည်းအသုံးချနိုင်ရေးအတွက် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု လုပ်ထုံး

လုပ်နည်းများကို အကောင်အထည်ဖော် ရေးဆွဲသွားရမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတွင် ကယ်ဆယ်ရေးပစ္စည်းများ ကြိုတင် နေရာချထားခြင်းနှင့် အမျိုးသားဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့များ စေလွှတ်ခြင်း တို့လည်း ပါဝင်မည်ဖြစ်သည်။

၇။ စည်းမျဉ်းကြီးကြပ်ရေးနှင့် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အာမခံချက်

အဓိကအဆောက်အအုံများနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံ အစိတ်အပိုင်းများအားလုံးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ ခိုင်မာမှုအခြေအနေများ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လိုက်နာမှုအခြေအနေများနှင့် ဘေးကင်းရှင်းရေး စံနှုန်းများကို လိုက်နာမှုရှိစေရန် ဘေးအန္တရာယ် စီမံခန့်ခွဲမှုဦးစီးဌာနနှင့် မြို့နယ် စည်ပင်သာယာရေးဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များမှ ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်သွားရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော ဆောင်ရွက်မှုများအပေါ် တာဝန်ယူမှု တာဝန်ခံမှုရှိစေရန်အတွက် ပူးပေါင်းစစ်ဆေးခြင်းနှင့် အရည်အသွေးအာမခံခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော အသိအမှတ်ပြု လက်မှတ်ထုတ်ပေးခြင်း လုပ်ငန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်သည်။

၈။ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်း၊ စီစစ်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် သင်ယူခြင်း

ဘေးအန္တရာယ်စီမံခန့်ခွဲမှုဦးစီးဌာန (DDM) နှင့် အခြားသက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်သည့် ဒေသဆိုင်ရာ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်း၊ စီစစ်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် သင်ယူခြင်း မူဘောင်တစ်ရပ် ချမှတ်ဆောင်ရွက် သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤစနစ်သည် စီမံကိန်းတိုးတက်မှုအပေါ် ကြည့်ရှုစီစစ်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် သက်ရောက်မှုများကို လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်သွားရမည်ဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ အလားတူ သဘာဝ ဘေးအန္တရာယ်များကြုံတွေ့နိုင်ချေရှိသော တူညီသည့်ဒေသများအတွက် အနာဂတ် မူဝါဒဆိုင်ရာနှင့် အစီအစဉ် များရေးဆွဲရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေရန် အဆိုပါဆောင်ရွက်ချက်များအား မှတ်တမ်းထားရှိမှုများမှ အချက်အလက်များအဖြစ် အထောက်အကူပြုနိုင်ရေးအတွက် အသုံးပြုသွားမည်ဖြစ်သည်။

ဤစီမံကိန်းသည် သဘာဝဘေးစီမံခန့်ခွဲရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ခိုင်မာသော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အလေးထားဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် ဒေသတွင်း စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို အားကောင်းစေပြီး၊ ဒေသခံလူထု အပေါ် ခံနိုင်ရည်မြှင့်တင်ပေးကာ အင်းလေးကန်ဒေသအား လူထုဦးဆောင်သည့် ဘက်စုံပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ထားသော သဘာဝဘေးပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ရေရှည်တည်တံ့မှုအတွက် စံနမူနာ ဒေသအဖြစ် ထူထောင်သွားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

၄.၃ ရပ်ရွာပူးပေါင်းပါဝင်ရေးဆောင်ရွက်မှုများ

ထိရောက်သော ရပ်ရွာလူထုပူးပေါင်းပါဝင်မှုသည် ILDRP စီမံကိန်း၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပြီး ဒေသခံ နေထိုင်သူများ၏ အသံ၊ အသိပညာနှင့် လိုအပ်ချက်များဖြင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများကို ပုံဖော်ရန် နှင့် ရေရှည်တည်တံ့စေရန် ပံ့ပိုးပေးနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ စီမံကိန်းဆောင်ရွက်ရာတွင် ဒေသခံများပါဝင်နိုင်ရေး နည်းလမ်းများဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ပြီး ဒေသခံနေထိုင်သူများ၏ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိရေး၊ လူတိုင်း ပါဝင်ပတ်သက်နိုင်ခွင့်ရှိရေးနှင့် ရေရှည်လက်တွဲဆောင်ရွက်မှုတည်တံ့မှုရှိရေးတို့ကို ကူညီထောက်ပံ့ပေးပါ သည်။

၁။ ကျေးရွာအဆင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကော်မတီများ

အိမ်ရာပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး၊ အခြေခံအဆောက်အအုံအဆင့်မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းများအတွက် စီမံကိန်းရေးဆွဲခြင်း၊ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကြီးကြပ် အကဲဖြတ်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကော်မတီများကို ကျေးရွာတစ်ခုစီတွင် ဖွဲ့စည်းသွားမည်ဖြစ်သည်။ ဤကော်မတီများတွင် အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်၊ တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများနှင့် ထိခိုက်လွယ်သော အိမ်ထောင်စုများ အပါအဝင် မတူကွဲပြားသော လူမှုရေးအဖွဲ့များမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်မည်ဖြစ်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် အဖွဲ့ဝင်များအားလုံး ပါဝင်စေရမည် ဖြစ်သည်။

၂။ ပူးပေါင်းပါဝင်သော ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် စောင့်ကြည့်အကဲဖြတ်ခြင်း

သဘာဝဘေးဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိသော အိမ်ရာပုံစံများကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်း၊ သင့်တော်သော မိလ္လာကန်စနစ်များ ရွေးချယ်ခြင်းနှင့် မိလ္လာကန်စနစ်ပစ်ရေသန့်စင်စက်များအတွက် သင့်လျော်သည့် တည်နေရာများ သတ်မှတ်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ရပ်ရွာအဖွဲ့ဝင်များ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်စေရမည် ဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းတိုးတက်မှု အခြေအနေ အကဲဖြတ်ရန်၊ ဒေသလိုအပ်ချက်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေမည့် ဒီဇိုင်းများ ပြင်ဆင်ရန်၊ အကောင်အထည်ဖော်မှုရလဒ်များကို စောင့်ကြည့်ရန်အလို့ငှာ ပုံမှန်ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းမှုများနှင့် အကြံပြုချက် အစည်းအဝေးများ ကျင်းပသွားရမည်ဖြစ်သည်။

၃။ ရပ်ရွာအခြေပြု သတင်းအချက်အလက်များ စုဆောင်းခြင်းနှင့် စံသတ်မှတ်ခြင်း

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ(NGOs)၊ ဒေသခံစေတနာ့ဝန်ထမ်းများ၊ နည်းပညာရှင်များ ပါဝင်ကာ ရေကြီးမှုအန္တရာယ် သိရှိစေရန် စိုးရိမ်ရေမှတ်များ သတ်မှတ်ခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဒေသခံများမှ ကောက်ယူရရှိသော သတင်းအချက်အလက်များကို စောင့်ကြည့်အကဲဖြတ်ရေးစနစ်များတွင် ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းပြီး ကြိုတင်သတိပေးချက်များနှင့် အနာဂတ်တွင် တည်ဆောက်ရေး လမ်းညွှန်ချက်စံများ ချမှတ်ရာတွင် အသုံးပြုသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၄။ ဒေသခံပြည်သူအစုအဖွဲ့များမှ အခြေခံအဆောက်အအုံများ စီမံခန့်ခွဲခြင်း

ဒေသခံပြည်သူများအား ရေပေါ်အိမ်များ၊ ဒေသအလိုက် ရေဆိုးစနစ်များ၊ မိုးလေဝသနှင့် ဇလဗေဒ စခန်းများ ကဲ့သို့သော အဓိကကျသော အခြေခံအဆောက်အအုံများ၏ လည်ပတ်မှု၊ ထိန်းသိမ်းမှုနှင့် ကြီးကြပ်ခြင်း လုပ်ငန်း များတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်စေရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ကျေးရွာပိုင်စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များကို လေ့ကျင့် သင်ကြားမှုများနှင့် ထိန်းသိမ်းရေးရန်ပုံငွေများ ပံ့ပိုးပေးခြင်းအားဖြင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ၏ လုပ်ငန်း လည်ပတ်နိုင်စွမ်းနှင့် ရေရှည်တည်တံ့မှုကို ရရှိစေနိုင်ပါသည်။

၅။ ပူးပေါင်းပါဝင်သော ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု

ဒေသခံပြည်သူများသည် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်း၊ သစ်တောပြန်လည်စိုက်ပျိုးခြင်း လုပ်ငန်းများ၊ ကျွန်းကျောက်စိုက်ခင်း နေရာချထားခြင်းများနှင့် အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းများတွင် တက်ကြွ စွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ ပြည်သူအခြေပြု သိပ္ပံပညာရပ်ဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များနှင့် ပူးပေါင်းစီမံခန့်ခွဲမှု စနစ်များသည် အင်းလေးကန်၏ ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှုများ (ecosystem services)မှ ရရှိနေသော အကျိုးအမြတ်များကို ကာကွယ်နိုင်ရန် ဒေသခံများအား စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ပေးပါသည်။

၆။ ဒေသခံများ၏ ဘဝဖြစ်တည်မှုနှင့် ဆန်းသစ်တီထွင်ရေး အခြေခံများ

ဆန်းသစ်တီထွင်ရေးစင်တာများနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း ပညာသင်ကြားရေးဌာနများကို ဒေသခံ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ရပ်ရွာပြည်သူအဖွဲ့ဝင်များမှ ပူးပေါင်းစီမံခန့်ခွဲခြင်းအားဖြင့် ဗေဒါပင်ကို အသုံးပြု၍ အခြေခံထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ သဘာဝအခြေပြု ခရီးသွားလာရေး ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ရာသီဥတုဒဏ်ခံနိုင်သော စိုက်ပျိုးနည်းလမ်းများ ကဲ့သို့သော အသက်မွေးကျောင်းမှုဆိုင်ရာ အခြားဆောင်ရွက်နိုင်သော နည်းလမ်းများကို ဖော်ထုတ်ရာတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်စေရပါမည်။ ဤအခြေခံများသည် ဒေသခံများ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် အသိပညာဖလှယ်မှုများကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ပါသည်။

၇။ ဒေသခံများ၏ သဘောထားများကို ရယူခြင်းနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို စုံစမ်းခြင်း

ပွင့်လင်းမြင်သာသော ယန္တရားများဖြစ်သည့် ဒေသခံများ၏ သဘောထားများကို ရယူခြင်း၊ မကျေလည်မှုများ ဖြေရှင်းပေးသည့် စနစ်များနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို စုံစမ်းခြင်း၊ ဒေသခံများ၏ အကြံပြုချက်များ အပေါ် အခြေခံ၍ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်း၊ တာဝန်ယူမှုရှိခြင်းဖြင့် စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် အဖွဲ့အစည်းအလိုက် ဆောင်ရွက်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။

၈။ ဒေသခံကျောင်းများ၊ လူငယ်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း

ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ တာဝန်သိမှု၊ လူထုအခြေပြု ဘေးအန္တရာယ် ကြိုတင်ပြင်ဆင်နိုင်စွမ်းနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော အပြုအမူ ပြောင်းလဲမှုများအား မြှင့်တင်နိုင်ရန် အသိပညာပေးလှုံ့ဆောင်မှုများ၊ ကျောင်းအခြေပြု လှုပ်ရှားမှုများနှင့် လူငယ်များဦးဆောင်သော စီမံချက်များကို ပြန်လည်ထူထောင်ရေး မဟာဗျူဟာအဖြစ် ထည့်သွင်း၍ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤနည်းလမ်းများဖြင့် အင်းလေးကန် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်မှ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနှင့် ထူထောင်ရေး စီမံကိန်းသည် ဘေးအန္တရာယ်သင့်ဒေသများမှ ဒေသခံများကို ထိခိုက်ခံစားရသူများ၊ အကူအညီရယူရသူများအဖြစ်မှ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး၊ ခံနိုင်ရည်ရှိစွမ်းနှင့် စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးအတွက် တက်ကြွစွာ ပါဝင်သည့် အဓိကတာဝန်ရှိသူများအဖြစ် ပြောင်းလဲစေမည် ဖြစ်ပါသည်။

၅ နိဂုံးနှင့် အကြံပြုချက်များ

ဆယ်စုနှစ်များစွာ ပျက်စီးယိုယွင်းမှုများ အမြစ်တွယ်လာခဲ့သော အင်းလေးကန်၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိခိုက်ပျက်စီးမှု အကျပ်အတည်းသည် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် တိုင်ဖွန်းယာဂီကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် ရေလွှမ်းမိုးမှုနှင့် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် လှုပ်ခတ်ခဲ့သော မန္တလေးငလျင်ကြောင့် သိသိသာသာဆိုးရွားလာခဲ့သည်။ ဤသဘာဝဘေးအန္တရာယ်များသည် အင်းလေးကန်၏ ဂေဟစနစ်ပျက်စီးယိုယွင်းလာခြင်း၊ အင်းလေးကန်အပေါ် မှီခိုနေသည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများအပေါ် အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေခြင်း၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော အားနည်းချက်များ ပိုမိုဆိုးရွားလာခဲ့ခြင်းကို ထင်ရှားစွာမြင်တွေ့ခဲ့ရသည်။

အင်းလေးကန်အား ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲကြွယ်ဝမှုဗဟိုချက်နှင့် ယဉ်ကျေးမှု အသက်သွေးကြောတစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိစေရန်အတွက် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ရေရှည်ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းများ၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာများနှင့်အတူ အရေးပေါ် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများသည် လွန်စွာ အရေးကြီးပါသည်။ အင်းလေးကန်နှင့် ၎င်းဒေသအတွင်းရှိ ရပ်ရွာလူထုများ၏ လူနေမှုဘဝအနာဂတ်တွင် ရေရှည်တည်တံ့နိုင်စေရန်အတွက် နိုင်ငံတကာ အကူအညီထောက်ပံ့မှုများကို ဒေသခံများ၏ လိုအပ်ချက်နှင့်အညီ ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။

အင်းလေးဒေသ အနာဂတ်အတွက် သေချာစွာပြင်ဆင်၍ ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုမရှိပါက အင်းလေးကန်၏ ဂေဟစနစ်သည် နဂိုမူလအတိုင်း ပြန်လည်မရောက်ရှိနိုင်ဘဲ ပြုလဲသွားနိုင်သည့် စိုးရိမ်ပူပန်စရာ အခြေအနေများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ ဒေသတွင်း မိုးရွာသွန်းမှုနှင့်အပူချိန်များ ပြောင်းလဲခြင်း စသည့် ရာသီဥတုအခြေအနေများကြောင့် အင်းလေးကန်၏ ရေဆင်းဧရိယာမှ အနည်ပို့ချခြင်းများ ဆက်တိုက်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် အင်းလေးကန်၏ ရေအောက်ကြမ်းပြင်ကို မြင့်တက်လာစေပြီး ရေမျက်နှာပြင်ဧရိယာနှင့် ရေထုပမာဏကို သိသိသာသာ လျော့ကျသွားစေနိုင်သည်။ ဤပြောင်းလဲမှုများသည် စိုက်ပျိုးရေး ထုတ်လုပ်မှု စွမ်းအားများကို ထိခိုက်စေခြင်း၊ သောက်သုံးရေရရှိနိုင်မှု အခြေအနေများကို အကန့်အသတ်များ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ခြင်း၊ ကန်ရေပေါ်တွင်မှီခိုနေသော ဒေသခံလူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်များနှင့် စီးပွားရေး တည်ငြိမ်မှုအခြေအနေကို ထိခိုက်လျော့ပါးစေခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။

ဤကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် ကျယ်ပြန့်စွာ ပေါင်းစပ်စုစည်းထားသော ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှု မဟာဗျူဟာတစ်ရပ်ကို လိုအပ်ပါသည်။ မြေဆီလွှာတိုက်စားမှု လျှော့ချနိုင်ရန်နှင့် ရေစီးရေလာ ကောင်းမွန်စေရန် သဘာဝကြားခံပင်များနှင့် ရေဝပ်ဒေသများ ပြန်လည်ပြုပြင် ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများကို ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ရမည်။ ရေဆိုးသန့်စင်သည့်စနစ်များကိုလည်း သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ဒဏ်ခံနိုင်ပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သဟဇာတဖြစ်စေသော နည်းပညာများဖြင့် တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ မကြာသေးမီက ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် နန်းအနည်အနှစ်များ ဆယ်ယူခြင်းနှင့် အင်းလေးကန်၏ ရေဆင်းဧရိယာမှ မြေတိုက်စားခြင်း အနည်ပို့ချခြင်းများ မရှိစေရန် ကာကွယ်တားဆီးခြင်းအားဖြင့် နန်းအနည်အနှစ်ကျဆင်းမှုကို ဆောင်ရွက်ရန် ယခင်အချိန်ကာလများကထက်ပို၍ အရေးတကြီး လိုအပ်နေပါ

သည်။ ဓာတုပစ္စည်းများသုံးစွဲမှုကို လျှော့ချပေးနိုင်ပြီး အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေးကို တိုးမြှင့်ပေးနိုင်သော ရေရှည် တည်တံ့သည့် စိုက်ပျိုးရေးနည်းစနစ်များနှင့် ကျေးရွာအသိပညာပေး အစီအစဉ်များကို ပံ့ပိုးပေးရန်လည်း အလားတူ အရေးကြီးပါသည်။ ထိုသို့ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရာတွင် အင်းလေးကန်၏ ဂေဟစနစ်နှင့် လူမှု စီးပွားရေး ရေရှည်တည်တံ့မှုတို့ကို သေချာစေသည့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်သူ့လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလှူရှင်များအကြား ခိုင်မာသော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတို့ လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။